

קונטרס

רוממות המודעים

חג הסוכות

במשנתו של

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
רבי שמואל אויערבאך זצוקל"ה

נא לשלם 5 ₪

בעמדות נדרים פלוס\קהילות
ע"ש רוממות

לאברכי "מעמדי עולם"
הקונטרס חינם

הוֹשִׁיעַ נָא

אִם אֲנִי חוֹמָה.

הוֹשִׁיעַ נָא

לִוְמַדָּת יִרְאַתְךָ.

בברכת מועדים לשמחה

לכל "מעמידי העולם" - עמלי "התורה בטהרתה"

טל. 1800-200-258

קונטרס

רוממות המודיעים

חג הסוכות

במשנתו של

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
רבי שמואל אויערבאך זצוקל"ה

סוכות ה'תשע"ט

יו"ל ע"י מערכת 'רוממות'

טל' 0722-588477

בכל ענייני הקובץ:

יוסף בריקמן

רח' בן קיסמא 13 בית שמש

לקראת חג הסוכות - חג האסיף מגישים אנו בפני רבנן די בכל אתר ואתר, אוסף אמרים הכוללים דברי חיזוק מרוממים ונשגבים, בקדושת וגדולת ימי ירח האיתנים, בשמחת החג ושמחת התורה, משולב בפרפראות, שביבי חכמה וארחות חיים, מרבותינו גדולי הדורות זצוקללה"ה, אשר אספנו וליקטנו מן הגורן ומן היקב מתורת רבנו הגדול, אבינו רוענו, לשמו ולזכרו תאוות נפש, זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי עד.

בימים אלו, אשר העולם שמם, וקהל עדת ישורון חפצי קרבת אלקים עטופים ביגון נורא מעת הורמה העטרה, רוח אפנו אשר אמרנו בצלו נחיה, אבינו רוענו זצוקללה"ה, ואין אתנו יודע זו היא שיבה זו היא ביאה, אמרנו לחגור עוז תעצומות. כי ימים אלו, הם עת האסיף, ללקט נפזרים משולי גלימתו, ובה תהא רוחו חופפת עלינו, להמשיך במורשתו בהכרה ברורה כי אין לנו שיוז רק התורה הזאת, ואין לנו כי אם מתיקות עמלה ועיונה של תורה בעשרה עמקים, עם יראת השם טהורה אשר עומדת לעד.

אולם, בזאת הננו להבהיר כי הדברים שלפנינו אינם אלא כפתיחת שער, לטעום מקצה יערת הדבש ברוממות המועדים, כאשר הנחילנו ברגשי קודש בעודו בחיים חיותו, כאשר זכינו לחסות תחת כנפיו מאז ומקדם, מכל מקום טעם ורגש מיוחד היה לימי המועדים במחיצתו, וערבים עלינו דברי התורה והחכמה, ומאור פניו בימים הטובים, יותר מכל שעשוע, ומי יתן ונשוב לשמוע בשנית את סוד טעמיה ומסתר צפונותיה כאשר היתה באמנה איתנו בחייו, נוחו עדן. ונזכה בקרוב לנבואה הנוראה שהיה שגור על פיו זיע"א, לשמוע דברי תורה מפיו יתברך כמאמר הכתוב "ישקני מנשיקות פיהו".

שלמי תודה לכל מי שנעזרנו בו רבות, המה תלמידי ומקורבי רבינו הגדול זיע"א, איש בשמו הטוב יבורך, אשר אגרו בר באסמיהם במשך השנים, גם נעזרנו בריבוי הספרים החשובים שיצאו לאור לאחר הסתלקותו לגנזי מרומים, ותודת עולם התורה נתונה להם.

התודה והברכה לידידי איש חי רב תבונות הרה"ג אברהם דסלר שליט"א, על עזרתו הרבה בהוצאת קונטרס זה לאור עולם, ישא ברכה מאת ה'.

ערב חג הסוכות תשע"ט
העורך

דברי חכמה ומוסר

ירח האתנים

חודש זה נקרא 'ירח האיתנים', אותו ירח שבתחילתו נתקלקל העולם על ידי החטא, ביום הראשון לבריאת האדם, בירח זה נולדו בו איתני עולם, אבות העולם - 'וְהָאֲתָנִים מִסְדֵּי אֶרֶץ'. ולשון רבינו חננאל (ר"ה יא, א) 'כלומר הם היסודות'. דהיינו שהם היסודות לתיקון העולם, אשר אנו מצפים ומחכים לשלימות תיקונו ביום שכולו שבת.

ירח זה רצוף אהבה, תחילתו בימים הנוראים ראש השנה ויום הכיפורים, וגם ביניהם הוא עשיית הזמן המיוחד של "בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב". וגם הימים שבין יום הכיפורים לסוכות, גילה לנו רבינו הגר"א בביאור השו"ע (סימן תרכד ס"ה), 'דהויא יו"ט כמו יום הכיפורים במקצת'. ורבינו הגר"א מפרש כי מה שנקרא יו"ט ראשון של סוכות 'ראשון לחשבון עונות' הוא כפשוטו ממש, דעך אז נמשך במקצת יום הכיפורים^א.

וכמה יחרד הלב, לשמור על קדושת הימים האלו, אשר מלבד השמירה הגדולה על מה שקבלנו עלינו, וגם מה שכל אחד זכה להזדכך במקצת, והפחד הנורא של 'נח לאבדן', שלא נהיה ח"ו כפורקים מעלינו עול יום הכיפורים ועול התשובה חלילה, הנה הימים עצמם בחינת יום הכיפורים, וח"ו לבעט במקצת יום הכיפורים אשר משמעותו כאמור כמבעט ביום הכיפורים ממש רח"ל, וצריך להתעצם בימים האלו להמשיך בחיזוק וקבלת התשובה של יום הכיפורים, ובודאי שימים אלו שהם המשך של יום הכיפורים ערכם גדול ונורא בבחינה הזאת של "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם וגו' לִפְנֵי ה' תִּטְהַרְוּ"^ב.

^א א"ה, ודלא כמשמע בטור שהוא משום שעסוקים במצוות ואין פנאי לעשות עונות. וז"ל הטור (ריש סימן תקפא): 'במוצאי יום הכיפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות לכך קורא יום טוב ראשון ראשון לחשבון עונות'.

^ב א"ה, וז"ל הגר"א (תיקון"ז מט, א): 'ד' הימים שבין יו"כ לסוכות לכן אמרו שכולן הן ימי כפרה'.

ומן הסתם הימים האלו של 'מקצת יום הכיפורים' תלוי הרבה יותר במצב עבודת האדם, שכמה שהוא משתייך לזה, נתגלה לו יותר בחינת יום הכיפורים, והרי 'הבא ליטרה מסייעים אותו' בכל עת ובכל שעה, ועל אחת כמה וכמה בימי הטהרה המקודשים.

תבוא אם ותקנח

וחג הסוכות רצוף ומחובר ב'זמן' וב'מהות' לעיצומו של יום הכיפורים, המועד המקודש ביותר בין המועדים. ויסוד השייכות של ימים אלו, שהנה ידוע ענין יום הכיפורים שאז הקב"ה אמר "סְלַחְתִּי" על חטא העגל, ואנו רגילים להכנס במאמר זה לקדושת היום. ואמרו חז"ל (יומא ג,ב) "לַעֲשֹׂת" - זה מעשה פרה, "לְכַפֵּר" - אלו מעשי יום הכיפורים.

והשייכות בין מעשה פרה ליום הכיפורים הוא שבשניהם יש את הענין של 'תבוא אם ותקנח את בנה', ואף שגם החכם מכל אדם אמר על פרה אדומה "וְהָיָא רְחוּקָה מִמֶּנִּי", מ"מ גילו חז"ל שיש בזה רמז לכפרה על חטא העגל.

כמובן שאין לנו השגה אפילו כטיפה מן הים, אבל עם כל זה נגלה לנו בחינה שנראית בעין גשמי, ש'תבוא אמה' כביכול אמה של העגל, ותקנח את בנה. וכן הוא 'ביום הכיפורים' אשר זה יום האחד בשנה אשר כהן גדול נכנס לפני ולפנים, מתגלה לנו בחינת 'תבוא אמה ותקנח את בנה' בדרגה עליונה מאד,² וזה היום שהקב"ה מאיר לנו בפתיחת הלב, יום העשירי שהוא סוף הדרגה של "בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב".

וכאשר אנחנו בשפלותנו קוראים להקב"ה כביכול 'אבינו', והקב"ה אומר "בָּנִים אַתֶּם לִּי" אֱלֹהֵיכֶם, "אִכָּכֶם שְׂצִירִךְ אֲבִיכֶם" וכו', כן אין בנים בלי אב ואם... ובודאי וכידוע שיש גם בחינת "אִם לְבִנָּה תִקְרָא" וכתרגומו 'ואמא לביונותא'.

² א"ה, רבינו זיע"א מרחיב בזה הרבה כי עדיין יש חילוק גדול בין טהרת פרה לטהרת יום הכיפורים, שהרי פרה כל מעשיה בחוץ, ונתבאר במקרא (א) והוא ענין ה'אמא' שמקנחת בנה, ואילו כפרת יום הכיפורים הוא לפני ולפנים, וזהו בחינת 'אמא' העליונה.

תקרא, וביום הכיפורים מופיע עלינו בחינת האמא אשר משפיע עלינו בינה, "וּלְבָבוֹ יָבִין וְנָשָׁב וְרָפָא לוֹ", וכדאמרו חז"ל שמשום כך תקנו בינה קודם תשובה. ונמצא שביום הכיפורים אנו זוכים לבחינה עילאית מאד של 'תבוא אמה ותקנח את בנה', ועד כמה שאין לנו השגה ברוממות הדברים, אבל יחדד האיש וילפת מבחינת הדברים בעצמם, וראשית דבר שכמה שאנו עורכים ופותחים את לבנו, 'לאדם מערכי לב', זוכים אנו לקבל בלבנו אשר ממנו תוצאות חיים.

סוככת על בניה

וחג הסוכות נמשך באותה בחינה, כאמא שסוככת על בניה, והן ענני הכבוד שגם חזרו אחרי שנמחל להם עוון העגל, כלומר אחרי ש'תבוא אמה ותקנח בנה', שוב סוככת בכנפיה.⁷

וידוע ביאורו של רבינו הגר"א ז"ל שזמן הסוכות מכוון בדווקא עם חזרת ענני הכבוד אחרי המחילה ביום הכיפורים, כאשר הקב"ה נתרצה להשרות שכינתו על ידי עשיית המשכן. וכך אנו נמצאים כל ימי הסוכות בתוך 'צילא דמהימנותא' כידוע לכל,⁸ וחל שם שמים על הסוכה כשם שחל שם שמים על החגיגה. והסוכה עצמה היא לנו למגן על מה שקבלנו ביום הכיפורים. ובה מתיישרים הלבבות כל אחד כפי הכנתו וטוהר לבו - "וְלִישְׁרֵי לֵב - שְׁמֻחָה".

ענני הכבוד

וענין ענני הכבוד, אשר רבינו הטור והשו"ע קבעו הדברים בריש הלכות סוכה [ועיין דברי רבינו הב"ח שם], לשון הטור ד'הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם

⁷ ולשון הגר"א (תיקון"ז מט,א): "... וכל זה הכל בבניה חודש השביעי, והיא סוכה שמסכך על הבנים אם הבנים שמחה".

⁸ א"ה, לכאורה עולה שהסוכה זולת מה שהיא זכר לענני כבוד שחזרו אחר המחילה היא דוגמת המשכן שנצטוו באותו הזמן, ועיין.

שרב ושמש¹, וכן הוא בשו"ע. ומונח בזה שגם הגילוי העילאי הגדול של ענני כבודו, משתלשל ויורד גם לשמור עלינו בבחינה הפשוטה משרב ושמש.

וענני הכבוד היו בזכות אהרן הכהן איש החסד, וכדכתיב "וַעֲנַן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם", "יוֹמָם יֵצֵא ה' חֲסִדוֹ", וענני הכבוד הם במירת החסד.

ועוד יש בזה את הענין שהוא מגן בידי שמים, ולא חלו בה ידי אדם. וכדמבאר רבינו הגר"א ז"ל (הקדמה לריש תיקוני זוהר), שמשום כך היו התנאים הקדושים רשב"י וחביריו 'עאלו בחקלא ביני אילני ויתבי', כי רצו להסתופף תחת מעשה ד' בלי שום מעשה ידי אדם.

וצריך להתבונן בנוראות הדברים, כמה מעכב ומפריע 'מעשה ידי אדם', אם לא נעשה בכוונה קדושה, אף שאין אנו רואים בזה שום בלבול והטרדה. ויש בזה ענין גדול שענני הכבוד כולו בידי שמים, ומה גם שמעשה ד' מכוון למגן וכבוד, וזה היה בדור הדעה דגם אכילתם זה לחם מן השמים, ובדאי דגם אהלם ענני כבודו, היה בזה הכנה נוראה לדעת את ה' ית"ש.

"אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם"

והנה לשון הכתוב "כִּי בְסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". ולכאורה הוא מן החידוש שהתורה מוסיפה 'אני ה' אלקיכם', ומאריך בזה רבי מאיר שמחה ב"משך חכמה", אבל בפשוטו של מקרא

¹ א"ה, ולדעת הטור הם ענני הכבוד של יציאת מצרים, וז"ל הטור (ריש סימן תרכה): תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכו' והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנוכר נפלאותיו ונוראותיו ואף על פי שיצאנו ממצרים בחדש ניסן וכו'.

² וז"ל: בכל פרשת המועדות לא נזכר יציאת מצרים לבד כאן. נראה, דהשי"ת הוציאם מבית עבדים להיות להם לאלקים, ואינם עבדים לוולתו. וכו', ולכן גם מגלות יוציא לבל יהיה עבדי אשורוש, כמו שהבטיח "וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלקים, אני ה' ". וזה בא מסיבת קדושת המצוות אשר מקדשים את ישראל, וכל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומוזזה בפתחו מוחזק שלא יחטא, שנאמר וכו' מצוות המסבכים את האדם. אולם כל החומר בכל

נראה לבאר, שהרי סוכות זה החג שבו עוזבים את הבית, עוזבים את הגשמיים, עוזבים את התקרה, ואת ה"מבצר" שיש בביתו של אדם.

בחג זה אנו נזכרים בענני הכבוד, וחיים את המציאות שהקב"ה הוא שמגן עלינו כדכתיב "כִּי בְסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". זה הסמל של חסד ד', ו'צילא דמהימנותא' - להיות בצל כנפי השכינה. ובסוכה כשמתרחקים מהגשמיים, ויותר קרובים למעשי ה', יש עי"ז השראת השכינה.

וכאשר אנו ב'צילא דמהימנותא', חוסים בצל האמת, בזה שייך לומר שמונח כאן באמת הגילוי וההכרה של "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". וכמו שבעת שיש גילוי של כבוד מלכותו אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו', הרי שגם כאן בסוכות, הרי זה באמת הגילוי וההכרה הברורה של "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם!"^ה

ה' לאחר שיחטא

אמנם כאמור, רבינו הגר"א ז"ל מבאר כי קביעת זמן הסוכות בחודש תשרי, הוא משום שענני הכבוד שנסתלקו בעשיית העגל, חזרו לאחר המחילה ביום הכיפורים, ונצטוו על מלאכת המשכן, והתחילו בעשייתו ביום ט"ו, ואז חזרו ענני הכבוד. ויש להתבונן בדברי הגר"א שאין אנו עושים זכר לענני כבוד שנתגלו בראשונה, שהרי גם ענני כבוד שבאו לאחר"כ כבר אין לנו, ואלא שאנו צריכים, ואולי רק 'שייכים', לענני

מקום נתקדש בבואו לראות בעזרה, וזה "יראה האדון" - שאין לו אלא אדון אחד כי מי יוכל להשתעבד במי שקנוי להאדון יתברך, אמנם זה רק בלא חומריותו. אכן מצוה שיכנס האדם בכל חומרו, היינו באכילה ושתיה ושינה וכו' - היא הסוכה. לכן נתקדש כל החומר הישראלי, שלא יוכל להשתעבד ולהמכר לבן אדם, רק יהיו עבדי ה' כמו שהוציאם ממצרים להיות לו לעבדים, והוא יהיה להם לאלקים. ודו"ק. ולכן זכו לענני כבוד שהיו מוקפים כל חומריותם בענן ה' יומם ואש לילה. ע"כ.

^ה א"ה, והיינו שהמצב הזה בעצמו של סוכה הוא מצב של גילוי שכינה, ולכן אמר קרא: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם!" שהוא משגיח בפרטות עלינו, ואנחנו בצל כנפיו נחסה. ובמקו"א אמר רבינו זיע"א: הנה השו"ע ייחד סימן שלם על הכוונה של 'ענני כבוד' אבל מסתמא בסוכה אינו לעיכובא, כי כל המציאות זה מצוה!

הכבוד של אחר החטא, בבחינת ד' לאחר שיחטא, והם ענני כבוד שאחרי לוחות שניות, כי הראשונות רק שבריהם מונחים בארון, והשניות זה אשר לנו למורשה.^ט

תחילת ימי החשבון

והסוכה דידן, 'צילא דמהימנותא' וכלשון הגר"א 'אמונת ישראל שבה משיגין את ד' יתברך', יש בזה מבחינת ענני כבוד לכל חד כאורחיה דיליה. וכאמור זה שייך לסדר הימים המקודשים בירח האיתנים, שמראש השנה הקב"ה מאיר ללבות בני ישראל לבחינת "וּלְכָבוֹ יָבִין וְשָׁב וְרָפָא לוֹ", ועל ידי בינה זוכים לתשובה, ואם הבנים המטהרת בניה ביום הכיפורים, חופפת בכנפיה בסוכה ד'הימנותא', גם אחרי גמר יום הכיפורים וענפיו' עד הראשון לחשבון עוונות, וכפי שמבאר הגר"א דהיינו כפשוטו, דאז נשלם יום הכיפורים לגמרי, ואז שבעה הימים המנצחים בכלי זינים כידוע.

ושמירה זו היא חסד נורא להאיר לנו בתחילת ימי החשבון, וכעין שצריך שבעה ימים ל'מיכלא דאסוותא', כן צריך שבעת ימים למגן ועוז באהל כבודו יתברך שמו.^י

^ט והמשך רבינו זיע"א לבאר: ההבדל בין לוחות ראשונות לשניות, היינו דראשונות מעשה ד' לגמרי ואורם גדול מאד, וגם השברים מונחים בארון ואורם נשאר בהם. ושניות מעשה משה רבינו איש האלקים, מחציו ולמעלה בחינת אלקים. ואולי שתי ידיו הם בחינת שתי הלוחות, (כדמבאר הגר"א ז"ל) והם שייכים לחציו דמעלה, וד' הטוב יכפר וכו'. [א"ה, והיינו שגם לוחות שניות שהם מעשי משה רבינו אינו פשוט כלל...] ומן הסתם שענני הכבוד בתחילתם, שהיו במצב של לקראת מתן תורה "אֲנִי אֶמְרָתִי אֱלֹקִים אַתָּה וּבְנֵי עֲלִיּוֹן פִּלְכֶם", היו בדרגה יותר גבוהה. אבל ענני כבוד שחזרו אח"כ עם הסליחה והמשכן, כבר היו במצב של "אֵכֶן כְּאֶדָם תָּמוּתוּן", וזה בחינת ענני כבוד דסוכה דידן. וברם, כידוע אנו כופלים שם הוי"ה באמירת שלש עשרה מדות, ומבקשים ד' קודם שיחטא, דעדיין קיים המצב של הגילוי קודם שיחטא, ואם כי הארת פנים זו התרומם מעלינו, אבל אנו זועקים להשפיע מאני ה' קודם שיחטא, להנהיגה היותר תחתונה לאחר שחטא. וכן מונח בארון את שברי הלוחות, דעדיין שייך לקבל השפעה עד כמה שאפשר מלוחות הראשונות.

'א"ה, וכמו שנתבאר לעיל מהגר"א שהימים שאחרי יוה"כ הם יוה"כ במקצת.

^י כאן המשך רבינו זיע"א לבאר: ההבדל בין ההנהגה וההארה של בחינת 'אבא', להארה של בחינת 'אימא', כמה שיש אולי להבין בזה כלחלוחית וטיפה מן הים הגדול, ד'אבא'

ומה נורא להתבונן לשמור על נפשנו, אחר התשובה והסליחה של יום הכיפורים, בימי החשבון, כי זה זמן נורא מאד לשמור ולהתעלות תוך השפעת 'צילא דמהימנותא', בחינת ענני כבוד, כל אחד כפי אשר יכין לבבו, וכל לבבות דורש ד'.

"הַשִּׁיבִי עִם נְדִיבִים"

והנה רבינו הגר"א ז"ל (פירוש לשיר השירים ויב) מבאר את הפסוקים שאותם אנו אומרים כל יום מימי החג - "מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֶבְיוֹן", "דָּל" היינו מי שהוא דל מן המצוות, והוא בעפר. ו"מְאַשְׁפֵּת" היינו שנמצא באשפות והוא משוקץ בתאוות ח"ו, - "יָרִים אֶבְיוֹן", שאם הוא שואף ורוצה, ותאב לצאת ולהתרומם, אזי הקב"ה מרים אותו. ולא רק שמוציא אותו מן הבוץ והטינוף, אלא עד כדי "הַשִּׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ" - אלו האבות שנקראו נדיבים. ולמדנו שכשאדם שואף ומבקש לצאת מהאשפות, אז הקב"ה מרים אותו עד למעלה למעלה למעלה למעלות הגבוהות ביותר.

וזו המציאות הקיימת בחג הסוכות אחר ר"ה ויוהכ"פ². שקודם לכן היינו שקועים בעוונות ובאשפות, ודלים מן המצוות. והלא ביום הכיפורים אנחנו רואים את האשפות, כשכל אחד מתוודה על כל עוונותיו, ואז מגיע "מְאַשְׁפֵּת יָרִים" בחג הסוכות, שהקב"ה מרים אותנו למעלה להיות בסוכה יחד עם האבות הק' - ה'אושפיזין'.

בבחינת קודש וחכמה, בחינת נותן ומשפיע, וקשור יותר לדרגה הגבוהה של "לא יִגְדֹךָ עַ", ושם אין הפגם מגיע, וכדמבאר רבינו הגר"א ז"ל, שזה היה השאלה בדור דעה "הַיֵּשׁ ה' בְּקִרְבְּנוּ אִם אֵין", "מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי", וזה הבחינה הגבוהה ביותר דאין השגה בזה, ונקרא "אין".

אולם בחינת 'אימא' שהלב מבין, וזה כולה רחמים, וחיבת אם המגדלת ונותנת שפע בינה וכו', ועיין בזה בספר "נפש החיים" הקדוש בכמה מקומות. אבל עם הקירבה היתירה שיש בבחינת אם הבנים, מגיע גם טענה ותביעה על הבנים. ואם כי זה ודאי רחמים, אבל מתעורר בזה מדת הדין והמשפט, כי "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרְצָךְ", וזה מתגלה יותר בבחינות התחתונות הקרובות לנו יותר.

² במקור"א הוסיף רבינו זיע"א ששמע דבר זה מפי מרן הגר"י סרנא זצ"ל.

והוא אחר יוהכ"פ, אחר הכפרה של 'תבוא אם ותקנח בנה', שלא מספיק לנו רק 'זכות' אבות, אלא אנו צריכים בחג הסוכות - את האבות הק' עצמם.²¹

ועוד יש בזה, שבאמת אנחנו נתבעים לא רק לעזוב את העוונות, אלא להתעלות למעלת האבות, וכמו שאמרו חז"ל (תנדר"א רבה פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי', והוא חיוב כמו בעל חוב, שחייב לפרוע כל מה שיכול. וידוע מהגר"א שהיכן שכתוב "חייב" זה עד מסירות נפש... והיינו, שקודם כל מוטל עלינו לזוז מהמקום שבו אנחנו נמצאים, וחייבים אנו להתקדם בכיוון הזה של מעשי אבותי, ואח"כ יעזור לנו משמים.

²¹ א"ה, ויש להוסיף טעם בדברים, שאחר שתבוא אם ותקנח בנה, האמא שומרת ומסוככת בכנפיה שלא יתלכלך שוב בחטא, וזה השמירה מהרע. ובשביל חיווק השמירה צריך גם את ה"להושיבי עם נדיבים", וזה נותן את הכח לשמור על הטהרה ולהישמר מן החטא.

והדברים מבוארים עפ"י מה דמרגלא בפומיה דרבינו זיע"א להביא מדברי רבינו הגר"א זיע"א (משלי כג, א) במאמר שלמה המלך (קהלת י, ד) "אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח" שפעמים שהאדם נכשל, או גם לתקופה מסוימת, והיצר הרע בא ואומר לו אמנם עשית תשובה אבל כבר לא תוכל להגיע לדרגות גבוהות, וזה עיקר עבודת היצר שאינו רק בעצם החטא, אלא להוריד את האדם ממדרגתו, וכאן בא שלמה המלך ואומר לו שאפילו שהיצר הרע "המושל" הפילך בחטא, מ"מ "מקומך אל תנח"! שעדיין בכוחך להגיע לדרגות גבוהות ביותר.

ובזה מובן ענין ה'אושפיזין', שאחר טהרת יוהכ"פ יכול לומר האדם: אמנם נתכפר לי אבל לא אוכל להגיע למעלות עליונות, וובמק"א הזכיר רבינו זיע"א בשם רבינו הגרי"ז זיע"א שאמר פעם אחת במוצאי יוהכ"פ כי אם לא היה את הבת קול של "לך אכול בשמחה לחמך" לא היה שייך לאכול אחרי שעמדנו בידוי על החטאים שלנו...]

וכאן יש את הקריאה של "מקומך אל תנח", הינך שייך לאבות הקדושים, ואתה יכול להגיע למעשיהם, ולהגיע לכל המעלות.

חג האסיף

מחד גיסא חג הסוכות הינו 'חג האסיף', שכבר מביאים את התבואה לבית, כי האדם חייב להודות על מה שקיבל ולא להיות כפוי טובה.

אמנם כידוע בשורש הדברים, 'חג האסיף' הוא במה שאוספים את כל המועדים, אחר שעברנו עכשיו את הימים הנוראים והקדושים, כעת זהו זמן של 'חג האסיף', שאוספים את כל מה שכל אחד זכה, בזמנים של ימי חג המצות, חג השבועות מתן תורה, והימים הנוראים, ר"ה ויו"כ, ועם הכל ביחד להגיע עד שמיני עצרת.^י

וכמו שאנו מבארים בחודש שבט שבו משה באר את התורה, דכתיב (דברים א, ג-ה) "בְּעֶשְׂתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ וְגו' הוֹאִיל מֹשֶׁה בָּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת", שעל כן אף בצורה הגשמית של הבריאה, זהו זמן של פריחת האילנות, זמן של ביאור ובידור גם בבריאה הגשמית, המגיע מהשורשים הרוחניים של הימים הללו.^י

וכמו כן בחג הסוכות שהוא כנגד יעקב אבינו, כמו שכתב הטור (סימן תיז) דסוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג, יז) "וְלִמְקַנְהוּ עֶשֶׂה סֶכֶת". ויעקב הוא ש'קראו בית', כמו שאמרו בגמ' (פסחים פח, א) שאברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, יעקב

^י וכפי שביאר בזה רבינו זיע"א בכ"מ שחג הסוכות נגמר בעצרת, ו'עצרת' היינו יום שעוצר ואוצר בתוכו את מה שהיה, וכידוע אין מצוה מיוחדת ב'שמיני עצרת', שבפסח יש את המצות, ובסוכות יש מצות סוכה. וכן בשבועות שנקרא בתורה 'עצרת' אין מצוה מיוחדת בחג, אלא שבועות זה היום שאוצר ועוצר בתוכו כל העבודה של הזמן שממחרת הפסח עד שבועות. וביום 'שמיני עצרת' לשון הרמב"ן (ויקרא כג, לו) 'כי שם נעצר הכל', והיינו כי יום זה הוא תכלית כל המועדים, ויחד עם כל המועדים צריך להגיע ליום זה. וחג הסוכות שהוא 'חג האסיף' הוא השלב האחרון שאוסף את כל המועדים להגיע ל'עצרת'.

^י והוסף בזה רבינו זיע"א דהיינו טעמא דבית שמאי שס"ל שר"ה לאילנות באחד בשבט, דהם הוו 'חריפי טפי', והרי משה באר את התורה באחד בשבט, ממילא בהכרח שכבר יש את ההשתלשלות של הביאור והבידור של הבריאה הגשמית.

קרא לו בית. ובהשתלשלות לטבע, זה הזמן של האסיף, שכבר מביאים את התבואה לבית.^{טו}

חג ה'עראי'

ומאידך כל המהות של חג הסוכות היא לעזוב ולצאת מדירת הקבע ולעבור לדירת ארעי. ובכדי להמחיש ולחיות עם ידיעה שהתכלית היא לא כאן בעולם הזה ח"ו, כי העולם הזה הוא באמת עראי.^{טז}

ודוקא על חג הסוכות נזכר בתורה שהוא 'זמן שמחתנו'. וכן הוא ברמב"ם (פ"ח מלולב הי"ב) שכתב 'אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתרה, שנאמר ושמחתם לפני ד' אלוֹקֵיכֶם שבעת ימים'. ובמקדש היו שואבין בחג רוח הקודש, כי סוכות הוא זמן השמחה.

שהנה בפסח לא נזכר מפורש בתורה ענין השמחה, אף שלומדים שבאמת יש חיוב שמחה. ובשבועות מוזכר פעם אחת בפרשת ראה כדכתיב (דברים טז, יא) "וְשִׂמְחָתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ", ואילו בחג הסוכות זה נכפל בתורה דכתיב (שם, יד) "וְשִׂמְחָתָּ בַּחֲגֹךָ", ועוד כתיב שם (טו) "וְהָיִיתָ אֶךְ שִׂמְחָה".

וזה באמת הזמן של השמחה האמיתית, דוקא בזמן שעוזבים את הבית, כאשר כאילו גולים, כשעוזבים את מה שנראה לעין - 'דירת קבע', בזה אנחנו מראים שהוא

^{טו} א"ה, ביאור הדברים וכפי שעולה מדברי רבינו זיע"א במקו"א, שיעקב הוא בחיר האבות, 'תושבחתא דאבוהון', ובו יש מציאות של שלמות כדכתיב (בראשית לג, יח) "וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם". ואברהם ויצחק קראו "הר" ו"שדה", אך יעקב קראו "בית", והוא ענין של שלמות, וכמו שמצינו על יעקב לשון של 'מנוחה' - 'עקב ובניו ינוחו בו'. ולשון 'נחלה' כדכתיב (ישעיה נח, יד) "וְהֶאֱכִלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ", ועיין לשון הגמ' (שבת קיח, א) 'נחלה בלי מצרים'. וגם כלפי זה יש את ההשתלשלות בטבע של 'חג האסיף' בו מכניסים את התבואה לבית. והוא השלמות של העוה"ז.

^{טז} א"ה, ביאור הדברים, דדוקא משום שזה זמן האסיף, שבו אוספים את התבואה לבית, ומבטא את השלמות של העוה"ז, דוקא אז זה הזמן להפקיע את ה'בית' הגשמי, ושלמות העוה"ז, ולחיות עם האמת שבעצם הכל הוא עראי.

בעצם 'עראי שבעראי שבעראי'... ודוקא זה הזמן של שיא השמחה, של מקור השמחה, השמחה של "וְלִישְׁרֵי לֵב - שְׂמֵחָה".
ובזמן שכזה, אנחנו מגיעים לידיעה ולהשיב אל ליבנו, שהכל, כל העולם הזה הוא עראי, ואין תפקידנו כאן בעולם הזה להיות במצב של קביעות.

'אושפיזין' לכל אחד בדרגתו

והנה בחג הסוכות, יש את המציאות של 'אושפיזין'. אמנם אין אנו מבינים את עומק הדברים, אבל אנחנו 'מאמינים בני מאמינים', וכאשר חז"ל הקדושים אומרים (זוהר אמור קגב) שיש מציאות של 'עולו אושפיזין עילאין', הרי שבודאי שיש לנו שייכות לזה.
וכל אדם באשר הוא, לפי עבודתו ומצבו הרוחני יכול לזכות בזה למשהו, וככל שמתעלה בעבודתו כך יש לו יותר את השייכות לזה.

"אֲשֶׁר הִתְהַלְכְּנוּ אֲבֹתֵי לְפָנֶיךָ"

ודוקא בזמן כזה של 'עראי', יש את המציאות של 'אושפיזין'. שהרי זהו גדולת ומעלת האבות הקדושים, וכלשון אדוננו הגר"א ז"ל על דברי הרמ"א בתחילת השולחן ערוך: 'שויתי ד' לנגדי תמיד, הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים'.
וכתב הגר"א בביאורו: 'כמ"ש איש צדיק תמים את האלהים התהלך נח, וכן בחנוך, וכן באבות אֲשֶׁר הִתְהַלְכְּנוּ אֲבֹתֵי לְפָנֶיךָ, וזהו כל מעלת הצדיקים'. כי מעלת האבות הקדושים היתה שהם לא נטו ולא נהרו אחרי דרכי העולם ח"ו, אלא התהלכו לפני הקב"ה, אלוקי השמים ואלוקי הארץ.

ואיתא בחז"ל (ר"ה יא,א) על הפסוק (מיכה ו,ב) "וְהָאֲנָשִׁים מְסָדִי אֶרֶץ" שהם האבות. והיינו שאחרי רוח הטומאה שהיתה בחטא הקדמון ואחרי דור אנוש ודור הפלגה, הם ייסדו – 'מְסָדִי אֶרֶץ', והם הכשירו את הקרקע לגילוי שכונה כאן בארץ. וכמו שכתב רש"י (בראשית כד,ז): 'אמר לו, עכשיו הוא אלוקי השמים ואלוקי הארץ,

שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה אלוקי השמים ולא אלוקי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.^י

מתי יגיעו למעשי אבותי

וזהו הכח המיוחד שהורישו לנו האבות, ועל ידי יגיעתם הנוראה, זה הפך לטבע של כלל ישראל, ו"אֲשֶׁרִי בְּנֵי אֲחֵרִי" (משלי כז).

ולכן חז"ל חייבו את האדם ממקום עומדו שיתעורר בהתעוררות עצומה לקיים את מה שהורישו לנו. והוא שאמרו בתנא דבי אליהו (רבא פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב'. ונקטו חז"ל בלשונם מטבע של חיוב - 'חייב לומר'.

ואני רגיל לחזור על לשון החינוך (מצוה תקס): 'אין ספק שטבע האב צפון בטבע הבן'. כי אחרי שהאבות פתחו את הדרכים ואת השערים, הוא כח שצפון בכל אחד ואחד, והוא נתבע עליו. ובדאי שככל שהאדם משתייך לזה, הוא זוכה ליותר. וזה תלוי אך ורק בנו, עד כמה שנעמוד לפני ד' כהנהגת האבות, עד כמה שנקדיש לעמל התורה ולקבל עול מלכות שמים בקדושה ובטהרה.

בדרכי האבות

ובמיוחד בדור שיש כל כך הרבה פרצות, הרי שמוטל עלינו יותר להגיע ולהשיג התמדה בתורה בקדושה ובטהרה. וברוך השם היכלי התורה מלאים בלומדים, ואולי מותר להגיד שזה באיזו בחינה 'אכשר דרא'. והם גם שעמדו בתפילות הנוראות שהיו ביום הכיפורים, בכל היכלי התורה. וכפי שאמרנו, שככל שיותר מתקרבים והולכים בדרכי האבות, כך יותר משתייכים לאבות ולאושפיוזין.

^י "א"ה, נראים הדברים שאברהם אבינו קבע בתוך העוה"ז את ההנהגה והכח של להתהלך לפני ה', ולזה זוכים בחג הסוכות, במה שיוצאים מדירת קבע לדירת עראי, ואנו משתייכים בזה למידת האבות, להיות גם בתוך העוה"ז ולחיות את המציאות של להתהלך לפני ה' בצל כנפי השכינה.

ואמנם אסור לשכוח שאנחנו עדיין בתוככי עומק הגלות. ואם מותר להגיד, הרי שלאבות הקדושים יש צער שבאים לפגוע בנו! כאשר יש אחים תועים שאורך הגלות הרחיק אותם עד שאינם מבינים מה שהם עושים, ויש שמבינים מה שעושים ועושים להכעיס, אינני יודע אם זה להכעיס ממש, שהרי אין להם שייכות לזה, וחם ושלום הם עומדים עלינו ל... קשה להוציא מן הפה, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

ודאי שיש חובה ותפקיד, להרבות בגבורה ובקדושה ולהתעורר אל השם שיצילנו מידם, ואף שיש לנו הבטחה של הקב"ה ש'לא תשכח מפי זרעו ומפי זרע זרעו', אבל החובה שלנו להתגבר בלימוד התורה, יחד עם החיוב לעמוד על נפשנו כפשוטו, כמו שהיה תמיד, וזה היה דבר פשוט.

סוכות - יעקב אבינו

כידוע שג' רגלים הם כנגד שלושה אבות, וכן נראה ממה שהביא רש"י (במדבר כב,כו) 'ומדרש אגדה יש בתנחומא מה ראה לעמוד בשלשה מקומות, סימני אבות הראהו'^ט. ומפורש הוא בטור (סימן תיו) 'שמעתי מאחי הרב יחיאל טעם לדבר, לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם דכתיב 'לוישי ועשיו עגות' ופסח היה, שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק [יצחק הוא מידת הגבורה, ושופר התורה הוא בגבורה, וכך ניתנה התורה בגבורה בפחד וביראה של 'כפה עליהם הר כגיגית'], סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג,יז) 'ולמקנהו עשה סכת'. 'ע"כ לשון הטור.

^כיעקב אבינו הוא בחינת השלמות, ובלשון חז"ל: 'בחיר האבות', 'תושבתתא דאבוהו'. ומצינו אצל יעקב אבינו מעלות נוראות, בדברים העומדים ברומו של עולם,

^ט א"ה, ושם כתב רש"י עוד עה"פ (כב,כח) "מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים" – רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה.

^כ בכ"מ שאל זאת רבינו זיע"א בלשון שאלה: באמת תמיד היה מקום לשאול ולהבין, ואין זה זה קושיות בסוגיות כאלו, אך יש מקום לבוא לידי מחשבה, הלא יעקב אבינו הוא עמוד

שהרי דמותו היתה חקוקה במרכבה, וכתיב (בראשית כח, יב) "וַהֲנֶה מִלְאָכֵי אֱלֹקִים עֲלֵים וְיֹרְדִים בּוֹ", ואיתא בגמ' (חולין צא, ב) 'תנא עולים ומסתכלים בדיוקנו של מעלה ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מטה'^{כא}. וזה היה החידוש שהמלאכים ראו למטה את אותו צורת יעקב שבמרכבה.

וידועים דברי רבי שמשון מאוסטרופולא זיע"א על מה שאמר יעקב אבינו "אָכֵן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה", "אָכֵן" ר"ת אריה, כרוב, נשר. ו"וְאֶנְכִי" ר"ת אריה, נשר, כרוב, יעקב, - "לא יִדְעָתִי!" והיינו שלא ידעתי שאף צורת יעקב חקוקה במרכבה.

עמוד התורה

אמנם יעקב אבינו מסמל לא רק את ה'גבוה מעל גבוה', שהוא נמצא מעל המלאכים וחקוק במרכבה, אלא כי תורה זה הדבר הכי גבוה.

וידועים דברי חז"ל בתנחומא (וישלח ט) 'אין לך אדם שהיה יגע בתורה כאבינו יעקב'. וגם מבואר בדברי רבינו הגר"א שיעקב אבינו ומשה רבינו בהיכל אחד. והיינו שהתחלה של משה רבינו מוסר התורה היא מכח יעקב, ומשה המשיך בזה והורידה לארץ.

אך צריך לדעת שכל הדברים הגדולים מתחילים מלמטה עם ה"סלם מַצֵּב אֶרֶצָה", עם היגיעה העצומה בתורה, שרק חז"ל יכולים לומר, שלא היה מי שהתייגע בתורה כיעקב אבינו, וזה גם כפשוטו ממש, שהעמל הכי גדול שהיה בכל הדורות ובכל העולם זה יעקב אבינו, ארבעה עשר שנים רצופים על ה'סטנדר' בישיבת שם ועבר בעמל התורה, בהוויות דאביי ורבא.

התורה, 'תתן אמת ליעקב', ולכאורה היה מקום שיהיה כנגדו זמן מתן תורתנו בחג השבועות'. ובוהו בא הביאור שכאן, כי ענינו של יעקב אבינו הוא השלמות, שזה מתקיים בחג הסוכות שבאים אחר כל המועדים.

^{כא} א"ה, ופירש"י: בדיוקנו של מעלה – פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב.

"וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם"

ויעקב אבינו בחר האבות בא כ'ענק על גבי ענקים' אחרי אברהם ויצחק, אחרי שהאבות התחילו בתיקון הבריאה, אברהם במידת החסד שזה תמיד ההתחלה, ואח"כ יצחק עמוד העבודה, בא יעקב אבינו עמוד התורה שזה השלמות. וכך אנו אומרים בתפילה 'יעקב ובניו ינוחו בו', מנוחה היא ביטוי לשלמות. וכך חג הסוכות בא אחרי חג הפסח וחג השבועות, ומגיעים למצב של שלמות כלשון הכתוב ביעקב אבינו "וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם". וזו היא המציאות של סוכות, שעוזבים את העולם, ויוצאים מעולם החומר, ארבעה עשר שנים רצופים על ה'סטנדר'...

זמן שמחתנו בתורה

וכאשר יוצאים מה'מותרות' ל'צילא דמיהנותא', בצל כנפי השכינה זהו הזמן לקבל עול תורה²², ולהתחזק בעמל עמל התורה, וזה הדבר הכי גדול... ובזה הוא 'זמן שמחתנו' שזו עיקר השמחה כאשר האדם מקבל עליו עול תורה באמת ולמעשה, ורק בזה מגיעים לשמחה אמיתית.²³

וכשיש שמחה אמיתית, אז מגיעים עד לשמחה של 'שמיני עצרת', שהוא הסיום של כלל החגים והימים טובים. וכלל ישראל, שמחים בשמחת התורה, בחג השלימות של שמיני עצרת, כי רק על ידי התורה אנו שייכים לזה, וזה עיקר השמחה 'בו

²² א"ה, וז"ל הגר"א על מעשה הקיקיון דיונה עה"פ (יונה דה) "וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סֵפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בְּצֵל": ויצא יונה מן העיר כי ראה שהשם לא שמע תפילתו וכו' וישב מקדם לעיר וישב לעסוק בתורה שהיא נבראת קודם עולם הזה וכו', וישב תחתיה בצל וכו' ואמרו שיהא צילתה מרובה מחמתה, והענין כי כל מעשה עולם הזה ועשרו וטובו הכל מן השמש וכו' רק תשב בצל שלא תחת השמש ויהא תורתך קבע ומלאכתך עראי וזהו צילתה מרובה מחמתה וזהו וישב בצל, ע"כ. ולפי"ז יש תוספת עומק בדברי הטור שכתב בענני כבוד 'לכל יכה בהם שרב ושמש'. ודו"ק.

²³ במקו"א הזכיר רבינו זיע"א כי אף רבינו ה"שגאת אריה" מחדש ופוסק להלכה, שיוצאים בלימוד התורה ידי מצות שמחה בחג.

ובתורתו! וכך אנו נאחזים בחג הקדוש והנורא של 'שמיני עצרת'. וכל זה על ידי שנתחזק בעמל התורה למעשה. ואחרי ז' ימים ששמחנו בעמל התורה, התורה עצמה שמחה בנו ב'שמיני עצרת'^כ.

שנוכה לקיים בעצמינו את השמחה האמיתית, להתאמץ בעמל וביגיעה בתורה, ובזה נזכה שתהיה השמחה בשלימות.

מלחמת היוונים בחג הסוכות

אמרו חז"ל במדרש^כ שהיוונים התנגדו מאוד לחג הסוכות, וכשגזרו את הגזירות הפריע להם במיוחד ענין הסוכה.

והביאור בזה, דהנה כידוע על חכמה יוונית נאמר 'חכמה בגוים תאמין', וזו היא החכמה התחתונה. וכתב רבינו הגר"א זי"ע, ששורש חטא עץ הדעת הוא שאדם הראשון נמשך אחרי החכמה היוונית. כי האדם שהיה יציר כפיו של הקב"ה היה צריך להיות דבוק בחכמה העליונה, בחכמה ש"תְּחִיָּה בְּעֲלִיָּה", בבורא עולם שהוא מקור החכמה, ולא להיות נמשך אחרי החכמה החיצונית - חכמת הטבע, שהיא חכמת האומות. שהאומות שייכים לארץ, וממילא שייכים לטבע ולחומר, ולשון חז"ל במדרש שהם 'קריבי ארץ' קרובים לקרקע, ולהם נאה ולהם יאה החכמה התחתונה. אבל אנחנו בשם ה' אלוֹקֵינוּ, אנחנו מחויבים וצריכים להיות דבוקים למקור החכמה, לשורש החכמה.

^כ א"ה, עיין שפת אמת (סוכות תרסב) 'וענין שמחת תורה כי התורה שמחה עם בני'. דאיתא במדרש ואהיה אצלו אמן אומן שהתורה יעצה לברוא העולם. כמ"ש בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית. וכל שורש הדין ברה"ב וביה"כ הוא לקיום העולם כפי עבודת בני. ולכן כשזוכין במשפט והקב"ה מחדש עולמו התורה שמחה'.

^כ א"ה, עיין בפירושי סדור התפילה לרוקח עמוד תשטז, שגזרו שלא יעשו סוכות, ומקורו ממדרשי חנוכה שחשבו לעקור את שמונת ימי החג, עיי"ש בהערות. וע"ע בערוך השולחן סימן תער סק"ה שהביא בשם ספר חשמונאי שע"י הגזרות בטלו אז מלהקריב בחג הסוכות.

וכתב רבינו המהר"ל, שדווקא היוונים שלהם יש יותר שייכות לחכמה, מתקנאים הם ביותר בחכמת התורה. אך מ"מ כל מה שיש להם היא רק החכמה התחתונה. ואף שהכל בא ממקור העליון, מ"מ בחכמה החיצונית זה יורד למטה למטה, ומה שאצל אדם הראשון נקרא ירידה נוראה, אצל אומות העולם ואצל יוון - זהו מקומם. ולכן נלחמו כנגד חג הסוכות ומצות סוכה, כי בסוכות כלל ישראל מגלים את הדבקות בהקב"ה, כאשר עוזבים את הבית ויוצאים לחוץ לתוך רשות הרבים המרעושה... עם ה"גוישקייט" של העולם,¹⁰ שיש בו את כל ההסתר של העולם הזה, עולם מלשון 'העלם', וזה גורם את כל הקלקולים והבלבולים, אבל אנחנו דבוקים בהקב"ה ב'צילא דמיהמנותא', ומוכיחים שדי לנו בזה, ובזה יש לנו הכל.

השמחה בחכמה האמיתית

והמציאות הזו היא מה שהפריעה ליוונים, שהיה להם את החכמה, את חוש הריח, לתפוס ולהבין שעל זה עיקר המלחמה [וכדביאר רבינו הגר"א ז"ל בשו"ע (א,ב) עה"פ "ל'ריח' ש'מניח' טובים" שאומות העולם, יש להם רק את ה"ריח", ולישראל יש את ה"טעם", ועיי"ש מה שהאריך בזה] ולכן הם נלחמו כנגד חג הסוכות. שהם מראים לעולם שיש להם חכמה, ויש מה להסתכל בטבע, במוחש. אבל אנו בסוכות מראים להם שאנחנו חיים רק עם החכמה האמיתית, שאנחנו עוזבים את החכמה הגשמית, את הטבע, ובאמת החכמה התחתונה כלל לא מעניינת אותנו. וזה מה שמקעקע לגמרי את הרעיון של היוונים, שאומרים שיש בעולם הזה יותר חכמה. ובזמן הזה אנחנו מבהירים ליוונים, שאתם לא מעניינים אותנו, החכמה שלכם היא לא שלנו, אנחנו חיים בעולם הרבה יותר גבוה מעל גבוה. ולכן דוקא סוכות הוא זמן שמחה מיוחד, זמן שמחתנו, שכלשון הרמב"ם (פ"ח מלולב הי"ב) יש בו 'שמחה יתירה', שאין באף חג אחר, כאשר בו עוזבים את העולם הגשמי לגמרי.

¹⁰ הוסיף רבינו זיע"א: שכך גם עושים ב'חנוכה' שקבעו על הניצחון כנגד היוונים, להדליק בחוץ ולהפגין בפרסומי ניסא את הדבקות בקב"ה.

השמחה באפסיות העולם הזה

ולכן חג הסוכות הוא זמן מיוחד של 'זמן שמחתנו'. כי הוא זמן שבו מבינים את האפסיות של עוה"ז. זהו זמן של 'צא מדירת קבע', הדירה עם כל הקבע, עם כל מה שמשקיעים בזה... ובמילתא דבדיחותא אומרים, כי בדירת קבע תמיד מחדשים, ורק לגבי הסוכה נשאר אותו עראי...¹² החיוב הוא 'צא לדירת עראי', וזהו שיא השמחה כאשר אדם חי את החכמה האמיתית, ומרגיש את אפסיות העולם.

אותם אלו שח"ו אין להם אלא 'עולם אחד', הרי שהם עושים הכל כדי למצות את העולם כאן, למצות את כל החכמה שיש בעוה"ז, שכפי שאמרנו אמנם היא מגיעה מלמעלה – 'כולם בחכמה עשית', אך היא יורדת עד למטה למטה. אבל לנו יש את החכמה העליונה. אנחנו מראים את ההבל שבכל החכמה החיצונית.

וזהו שאמר בחכמתו שלמה המלך החכם מכל אדם ש"הכל הבל", ודווקא הוא שניסה את הכל והסתכל על הכל, הוא זה שהגיע ל"סוף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע", שאין שום דבר רק "את האלקים ירא ... כי זה כל האדם". שלמה המלך השקיע הרבה הרבה חכמה להוכיח שאין שום דבר, שהכל זה רק "הכל הבלים".

"הכל הבל!"

ואיתא בגמ' (שבת ל, ב) 'בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה, ומפני מה לא גנוזוהו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה, וכו' דכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם'.

וידוע מהגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל שהקשה א"כ מדוע לא השאירו רק את הפסוק האחרון בקהלת - "סוף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹקִים יִרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, כִּי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹקִים יָבֹא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם

¹² א"ה, דאמנם הסוכה הוא עראי, אבל חובתינו לעשות את הסוכה לקבע, וכדאיתא במשנה 'כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי', ולחיות יותר ויותר את ה'צילא דמיהמנותא' בצל כנפי השכינה, ולא להשאיר עם ההשגה של הסוכה שהיתה תמיד.

רָעָה, ומדוע צריך לכתוב את הכל. וביאר: שבא ללמדנו שדוקא מתוך מצב ש"הכל הָבֵל", אין כלום, ממילא נשאר שכל האדם זה רק "אֶת הָאֱלֹקִים יֵרָא וְאֶת מַצּוֹתָיו שָׁמֹר"! כי באמת אין זה שכאילו צריך לוותר על משהו, שהרי אין במציאות באמת שום דבר, "הָכֵל הָבֵל"! וממילא זה כל האדם. וזולת זה, אין לו צורת אדם, כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש.

ובזה יבואר ביותר מה שכל כך הפריע ליוונים. הם לא יכולים לסבול את זה שאנחנו דבוקים בחכמה האמיתית, שהרי כל החכמה שלהם זה ענין של מה נעשה בעולם הזה, אך אצלנו כל העולם הזה הוא רק מעבר ופרוודור.

ובשאנחנו מגיעים לזמן של חג הסוכות, לזמן שהוא קשור לדרגא של יעקב אבינו בחיר האבות, כאשר נמצאים במצב של שיא השמחה כאשר האדם מרגיש את אפסיות העולם, זמן שבו חיים, ומרגישים, שכל העולם הזה - הכל זה רק עראי, הרי שזה הדבר שהכי מפריע להם!

צילא דמיהמנותא

עיקרה של הסוכה "שלנו", בעודנו בעוה"ז החשוך, היא שמירה מהרע. ואנו מתפללים לסוכת עורו של לויטן, שזה יהיה לעתיד לבוא, שאז כבר הכל יהיה בגילוי, ולא יהיה צריך שמירה מהרע, וכל ענין הסוכה יהיה רק דבקות בהשי"ת - בצל כנפי השכינה.

ובסוכה שלנו שהוא בתוך ההסתר פנים יש חסד מיוחד, שכל אחד בכל דרגא שהוא, יכול להתקרב ולהתעלות מכל מצב שהוא נמצא, וכל אחד יכול ליכנס לתוכה, ולחסות ב'צילא דמיהמנותא', ועי"ז להתעלות עוד ועוד. אכן, בזמן של גילוי פנים כמו שהיה בדור דעה ב'ענני כבוד', מי שלא היה ראוי היה נפלט מהענן, כי אין לו שייכות.

אמנם ודאי שגם בהסתר פנים המציאות האמיתית היא כמש"כ ב"נפש החיים" שמי שעובר עבירה רח"ל, אז באותה שעה יש מסביבו במציאות ממש אורא דגיהנם.

ומידה טובה מרובה... כמו"כ בעשיית מצוה, יש במציאות ממש אוירא דגן עדן מסביב, ואפשר לחוש זאת...

מעלת הישיבה בסוכה

כבר סמוך לתפילה הראשונה בשבת, שהיא כנגד שבת בראשית, אנו מקדימים 'פורס עלינו סוכת שלומך'. אין צריך להדגיש כמה רחוק השגתנו בדברים הרמים והגבוהים, אבל ניתן לנו להתבונן... בשבת קודש שהקב"ה כביכול מתעלה ויושב על כסא כבודו, נמשך הארה מיוחדת שפורס עלינו, ובודאי שככל שמשתייכים ונכנסים כביכול בתוך סוכת שלומך, נמצאים באמת בתוך הסוכה כביכול.

וזה משרשי הענין של חג הסוכות שאנו זוכים להארה מיוחדת המקיף אותנו וכאילו אנו בתוכו. וגם כשיושבים בתוך הסוכה בתוך 'צילא דמהימנותא', הן הן אותם הדברים, שכמה שיותר משתייכים לסוכת שלומך, נמצאים באמת בתוך אור וקדושת הסוכה! אבל מי שיושב בסוכה כ'מתעסק' בעלמא, כמובן שמפקע עצמו ממציאות ה'צילא דמהימנותא', וח"ו כאילו הוא מחוץ... יש בזה גדרים ובחינות בלי גבול, והאדם צריך להיות כמה שפחות בגדר 'מתעסק', וככל שיותר האדם משתייך ומכין את עצמו, הוא נמצא באמת בתוך האור ממש, בתוספת הרוח והבינה שמקיף אותו.

קדושת הסוכה

'צילא דמהימנותא', היינו עולם האצילות שהוא נקרא 'הימנותא'. משא"כ כאן זה 'עלמא דשקרא', וככל שמתנתקים מה'עלמא דשקרא', זה מציאות של 'הימנותא', כל אחד לפי השגותיו ולפי דרגתו.

ורק אפשר לתת דוגמא בזה, הגמ' בסוכה (ח,א) מכשירה סוכת גנב"ך ורקב"ש, והוא שעשאה לצל סוכה. מבואר דסוכה לצל ולא לשם מצוה הרי זה כשר. והקשה הרשב"א בביצה (ל,ב) מדוע חל עליה קדושה כל שבעה, וכי מפני שנכנס זה שם ואכל שם פעם אחת, או ישן שם, תחול עליה קדושה כל שבעה, והיא לא נעשית לשם קדושת סוכה.

ותירץ, דאין הכי נמי, שלא חל קדושת סוכה, ומ"מ מותר לאכול שם כסוכה דעלמא. רואים מזה שבכל סוכה עדיין תלוי איך עושים את זה... ויש בזה דרגות עד אין קץ, עד ה"שיא", שבה יש מציאות של סוכה שמגיעים אליה ה'אושפיון'. איש איש כפי דרגתו.

גשמים בחג

במשנה (פ"ב מ"ט) איתא: ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות - משתסרח המקפה. משלו משל: למה הדבר דומה - לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון על פניו. ובדברי הרמב"ם משמע^כ שזה דווקא בלילה הראשון, אבל לא כמו שרגילים לבאר, משום שהלילה הראשון הוא חובה, אלא כהמשמעות הפשוטה בדברי הרמב"ם, משום שזה תחילת חג הסוכות. ולכן דווקא בתחילה הרי זה כשפך לו קיתון על פניו, אבל כל ז' ימים שייך שיהא גשמים. אך מ"מ מצוה מפסידים...

וענין השפיכה מבואר ברבינו הגר"א ז"ל, כי ר"ה ויום הכיפורים המה ימי דין, ואחריהם באים ימי הסוכות עם מצות נטילת הלולב ושיבת הסוכה והמה נקראים ימי רחמים, משום שהם באים להמתיק את הדינים הנ"ל, וממלאים את ידינו ברכה. ולכן בדרת הגשמים המכריחים אותנו להיבטל ממצות סוכה אנו חוששים ח"ו שהקב"ה אינו חפץ לפשר את הדינים, אלא להשאירם בתוקפם כמו שהיו. וזהו ענין המשל שכידוע המזיגה היא עירוב של מים ביין, והמים הם בבחינת חסד, והיין בבחינת דין, והקב"ה כביכול לא מקבל את מזיגת וניסוך המים, והוי מצב של גבורה ודין, וזהו 'ושפך לו קיתון על פניו'.

כ"ה א"ה, עיין רמב"ם פיה"מ שם - 'וירידת הגשם בתחלת סוכות מורה שאין פעולתם רצויה לפני ה' '. ועיין ריטב"א (סוכה כהב) שכתב דמשמע מהגמ' שלא על לילה הראשון בלבד קאמר כדכתב רבינו אפרים, אלא על כל החג, וסיים דיש לדחות שבלילה הראשון סימן קללה, מכאן ואילך לא קללה ולא ברכה.

השמחה הגדולה - כנתינתן מסיני

כעת בזמן שמחתנו זה הזמן להתחזק במה דאיתא בחז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א ועוד) 'והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני', ורואים בחז"ל שהסמל של שמחה הוא 'כנתינתה מסיני'. שאמנם לאדם מן השוק נדמה שרק בדבר חדש של עולם הזה יש שמחה, והטועים ההולכים בחושך חושבים שהשמחה היא דוקא כאשר נחדש ונשנה כדי שיתאים לנו... אך האמת היא להיפך, שרק אם זה 'כנתינתן מסיני' ממש, אז יש את השמחה האמיתית, וככל שזה יותר 'כנתינתן מסיני', כך יש ביותר את השמחה האמיתית.

לכן בסוכות יש שמחה יתירה, וכן 'שמחת בית השואבה', כי כאשר הקב"ה מנתק אותנו מהעולם, ואנו יוצאים ל'דירת עראי' זה זמן שמחתנו, שככל שקרובים יותר להקב"ה השמחה גדולה יותר.

מצות 'הקהל' בחג הסוכות

וזהו הענין שבמוצאי שנת השמיטה בזמן הבית, היה בזמן זה של חג הסוכות את מצות 'הקהל'. ובלשון הרמב"ם (פ"ג מחגיגה ה"ו) מבואר שהיה זה מעין מעמד של קבלת התורה: 'וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני, אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה, ומי שאינו יכול לשמוע מכיון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת, ויראה עצמו כאילו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל'.

וכן מבואר בלשון החינוך (מצוה תריב) ש'הקהל' היה מעין המעמד של קבלת התורה, כאשר כל העם אנשים נשים וטף, מתאספים יחדיו לשמוע דבר ה'. כשהתכלית היא "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו": 'שנצטוונו שיקהל עם ישראל כולו אנשים ונשים וטף במוצאי שנת השמיטה בחג הסוכות ביום שני בחג וכו', ראוי שיקהלו הכל יחד בזמן אחד מן הזמנים לשמוע דבריה ולהיות הקול יוצא בתוך כל העם אנשים

ונשים וטף לאמר מה הקיבוץ הרב הזה שנתקבצנו יחד כולנו, ותהיה התשובה לשמוע דברי התורה שהיא כל עיקרנו והודנו ותפארתנו, ויבואו מתוך כך לספר בגודל שבחה והוד ערכה ויכניסו הכל בלבם חשקה, ועם החשק בה ילמדו לדעת את השם ויזכו לטובה וישמח ה' במעשיו, וכענין שכתוב בפירוש בזאת המצוה ולמען ילמדו ויראו את ה'.

שבעצם בכל זה מונח הענין ש'זאת התורה לא תהא מוחלפת', וכל מה שהיה בשעת קבלת התורה שייך גם היום, ואף אחד לא יכול לומר ש'נשתנו העתים'... אלא אנו ממשיכים ממש אותו דבר, מה שהיה הוא שיהיה, עם אותה יראת שמים, עם אותו פחד של "דבר אֶתָּה עִמָּנוּ",^כ ובאותה התכלית של "לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיִרְאוּ".

צורת התורה ללא שינוי

רבינו ה"חכם סופר" השאיר בצוואתו הנהגות לצאצאים, ושם הוא מזהיר שאיש לא יבוא לימים ויגיד שהנהגות כבר אינם למעשה כי 'נשתנו הזמנים'.

ושמעת'י מקנים מצאצאי ה"חכם סופר", שאמרו כי מרגלא בפומיה לעת זקנותו קודם פטירתו, במה שאמרו חז"ל (ב"ב טז, א) 'הוא שטן הוא יצר הרע, הוא מלאך המוות', שבתחילה קראו לו 'מלאך המוות', ומשהיה שם זה מטיל פחד, נשתנה שמו ל'שטן', וכשראו שגם זה כבר מפחיד ומרתיע, שינו ל'יצר הרע', ואחר כך ראו שזה גם מרחיק, ואז שינו את שמו של היצר הרע לשם 'היינטיגע צייטן'!^ל

^כ א"ה, וז"ל רבינו זיע"א באחד ממכתביו להסכמה לספר: 'כאשר ראינו את אשו הגדולה ודבריו שמענו מתוך האש, והן אז התשנו כחו דרעיא מהימנא כאשר אמרנו לו דבר אתה עמנו, כי חפץ בנו רוענו אשר מי יתן והיה כל עם ד' נביאים, והן בהגלות שנית לנו מלכנו אחרית כראשית, נשוב ונאמר ישקנו מנשיקות פיהו, כי רצוננו לשמוע מפי מלכנו. והיו הדברים חיים וקיימים אצל רבינו זיע"א הפחד הנורא מ"דבר אֶתָּה" כאשר עם ישראל הפסיקו את ההתעלות... והתנשקה העצומה לתקן ולבקש "יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ".

^ל א"ה, וכך ראינו בעינינו כאשר עמד רבינו זיע"א על משמרתו, שח"ו לא יבואו לומר כי נשתנו העיתים, ומרגלא בפומיה כי 'רידת הדורות אינה גזירת הכתוב'. ועל זה נתן ליבו ונפשו, ובפרט בשנותיו האחרונות.

וזהו תמצית הטענה של 'היינטיגע צייטן', שכאילו 'בזמננו ובתקופתנו' וב'זמנים החדשים' כבר נשתנו הדברים. וטענה זו של 'נשתנו העיתים' זה השם החדש של היצר הרע, ואת זה אנשים מאוד מחבבים... אבל צריכים לדעת, שהמושג של 'נשתנו העיתים' זה גופא השורש של היצר הרע כיום, וכל השאר הם הענפים שיוצאים מהיצר הרע הזה.

וכפי שאמרנו זו הבחינה של 'הקהל', ללמדנו שבכל זמן ובכל הדורות, אין שינוי ממה שהיה, 'מה שהיה הוא שיהיה!' אותה תורה, אותה יראה, אותה אהבה.^{לא}

בחדשים בכל יום

ותמיד בכל יום אנחנו חותרים לזה שיהיה כעין פרשת הקהל, 'כיום שניתנה בו מסיני'.^{לב} אנחנו מקבלים על עצמנו בכל יום עול מלכות שמים, והחיוב הוא שלא יהיה ח"ו כדברים ישנים, אלא "אֲשֶׁר אֲנִי מְצִיךְ הַיּוֹם!" ובלי זה חסר בקבלת עול מלכות שמים, וכדברי רש"י (דברים כו, טז) שהביא את דברי התנחומא, על "הַיּוֹם הַזֶּה ה'

^{לא} כשהיה מזכיר רבינו זיע"א את דברי החת"ס היה מוסיף עוד: תמיד חז"ל עשו גדרים, רואים בגמרא בעבודה זרה, שכאשר היו גזירות קשות ושמדות על כלל ישראל, דווקא אז חז"ל תיקנו והוסיפו וגזרו על יינם, גזרו על פת עכו"ם, חלב עכו"ם, ומסתמא היו הרבה שאמרו: 'מה חכמים עושים לנו צרות במקום לקרב'... אך האמת היא, ש'אין לנו שוור רק התורה הזאת', וזה נשאר לנו בגלל תקנות החכמים, ודווקא בגלל זה עדיין התורה קיימת אצלנו. ודבר זה היה בכל דור ודור, ככל שהיה נראה שכביכול צריכים להתקרב, דווקא אז עשו גזירות על גזירות, משמרת למשמרת, וזה מה שמקיים אותנו, על ידי שנשמור את התורה בלי שום פשרות, אפילו דק מן הדק.

^{לב} רבינו זיע"א היה רגיל להזכיר זאת במעמדות 'הקבלת פני רבו' והוסיף בענין זה: בפרט בזמן בו אנחנו נמצאים, שלא רק היוונים, אלא קשה לומר, מתיוונים, ואולי תינוקות שנשבו, שעומדים עלינו, אחר שאורך הגלות השכיח מהם את מה שפחדו כל הדורות הקודמים, שפחדו ממרידות הגלויות, וזה משפיע ח"ו גם בכלל ישראל, הרי שבזמן כזה כל שכן וכל שכן יש חיוק גדול כאשר מתאספים ביחד ראשי עם, ולשון רבינו יונה (ש"ג קסח): 'בהתאסף ראשי עם וקהילות הקודש לעבוד את השי"ת, ומסכימים הסכמות להעמיד להם מצוה, הנה הם מקדישים את השם יתגדל ויתקדש. שנאמר ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל'. זה עצמו חיוק גדול, ואף אני רוצה להשתייך לציבור שמגיע לפה.

אֶלְקִיךָ מִצֶּנֶךְ, ש'בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוית עליהם, היום ממש.

ובכל יום הבריאה מתחדשת כפי שאומרים בתפילה 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', וכמו שהאריך בזה הנפש החיים (ש"א פ"ב) דברים ברומו של עולם. כל שכן וכל שכן בתורה הקדושה, שבכל עת שמברר ומחדש ומלבן, נבראים בזה רקיעים חדשים, והקב"ה עוסק בתורה חמדת שעשועיו, בזה היום ממש. וכך זה ממשיך בכל יום ויום.

ובזה יש את המלחמה הנוראה של היצר הרע הנורא, שרבינו החת"ס בדברי קדשו פחד מזה, והזהיר מזה, מאותו יצר הרע של טענת 'נשתנו העתים' חס ושלום, והיצר הרע הזה הורס ממש כל חלקה טובה.

ואמרו חז"ל (שבת קל"ח, ב) - 'עתידיה תורה שתשתכח מ'ישראל', עד שבא רבי שמעון בר יוחאי ואמר: 'חס ושלום שתשתכח תורה מ'ישראל', שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו'. ומבואר שיש כאן נידון, ויש הוה אמינא שצריך את דברי רשב"י 'לסמוך עליו', ומשמע שאין זה פשוט, וצריך הבטחה שלא תשכח מפי זרעו. ולכן תמיד צריך בזה חיווק, כי 'זאת התורה לא תהא מוחלפת', ואלו דברים פשוטים שאף אחד לא חולק על זה.

עליה לרגל

איתא בגמ' (סוכה מט, ב) דרש רבא מאי דכתיב "מִה יָפוּ פְעָמֶיךָ בְּנַעֲלִים בֵּית נָדִיב" מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל. וקשה, שהרי בבית המקדש היו נמצאים בלא נעלים, ואמאי העליה לבית המקדש מכונה "מִה יָפוּ פְעָמֶיךָ בְּנַעֲלִים", על שם ההכנה ולא על העליה לרגל עצמו בביאת ישראל לבית המקדש. וביאר אחד המגידים בדור שעבר [דער שטאט מגיד] דהעליה לרגל היא בהשתוקקות גדולה, וכלשון הרמח"ל: תשוקת הלב - תשוקת הנשמה. אבל בבית המקדש עצמו לפעמים

אין נמצאים בדרגה הראויה, ולכן מכונים ישראל "מה יפו פעמיך בנעלים", על שם העליה בנעלים.

והביאור בזה הוא פשוט, כי בהכנה ובעליה נמצאים ב'תוך העולם', ורק שיש תשוקת הלב לעלות ולהתרומם, ובוה כל ישראל נמצאים בדרגה גבוהה של שאיפה ותשוקה לעלות בהר ד'. אולם בבית המקדש עצמו, וכן בהשראת השכינה במעמד הר סיני נמצאים בדרגה יותר גבוהה של "שֶׁל נַעֲלִיךְ מַעַל כְּגִלְיָךְ" שהוא התפשטות הגשמיית כמש"כ בספרים הק', ואף כי לא היו בדרגת משה רבינו, מ"מ בבחינה מסוימת היה נדרש גם לישראל להיות "שֶׁל נַעֲלִיךְ", ובוה גדל וגובר הנסיון מאד^ל.

שמיני - עצרת!

שמיני עצרת סיום הרגלים, וכדכתיב "עֲצֶרֶת היא", ולשון הרמב"ן עה"ת (ויקרא כג, לו) 'כי שם נעצר הכל'.

ונמצא שיש לנו שני ימי עצרת, עצרת של יום מתן תורתנו, שזה אחרי שבעה ימים בקדושת חג המצות ואחרי שבעה שבועות כימי עולם, ונקרא בלשון חז"ל 'חג העצרת'. ואמנם בשמיני עצרת מפורש הוא בתורה "עֲצֶרֶת היא", "עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם" [ואף שמצינו בתורה בשביעי של פסח "עֲצֶרֶת לַה' אֶלְקִיךָ" עיין רמב"ן שם דאיננו שוה לעצרת של שמיני]. ויש את חג העצרת אחרי שבעת ימי חג הסוכות, וכמבואר כל זה ברמב"ן שם.

והנה בשני ימי העצרת אין מצוות מיוחדות לחובת היום כמו בחג המצות וחג הסוכות, אלא כל ענינם עצרת לד', וזה כל מצוות היום – בה' חג' עצמו!

וענין עצרת כאמור 'כי שם נעצר הכל', והוא מעין תכלית המועדים. וכשם שבעצרת של אחרי ימי הפסח והספירה, מקריבים דייקא שתי הלחם מחמץ, ומשום שאחרי הזהירות בשבעת ימי חג המצות מהחמץ והשאור, כבר ראויים ומזוככים עד

^ל א"ה, וממילא לא כל אדם זוכה להיות בדרגה הראויה של המקום, משא"כ בהכנה כולם שווים.

שמקריבים דוקא בחמץ, כן אחרי שבעת הימים שאנו חוסים בצל הסוכה, מגיע יום השמיני חג העצרת שכבר יוצאים מן הסוכה, ונעצרים 'בכל מקום שהוא' לפני ד', לקרבת ד' ביושר לבב, וזה שורש התקון של החטא והקלקול "אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בָקְשׁוּ"... וביום השמיני מתעורר יושר הלב לשורש הבריאה בבחינת עצרת לה'.

כי שם נעצר הכל

ועוד מבואר ביותר, כי שני החגים הללו הינם יום הסיום לתקופת החגים שהיו לפניהם, והיינו שמהותם של שני הימים הללו לאצור ולעצור בתוכם את התקופה שלפניהם.

והנה כאשר באים לעצור את התקופה שלפני זה בתוך יום העצרת, אנו עושים את ההיפך ממה שנצטוונו באותה תקופה, שבפסח אנו אוכלים מצות ואסורים באכילת חמץ, וביום השבועות נצטוונו להביא שתי הלחם, ודוקא מחמץ, וכמו"כ בסוכות נצטוונו לשבת בסוכה ואילו ביום השמיני של סוכות אנו חוזרים לבית, לדירת קבע, ודוקא באופן זה אנו מצווים לעצור בתוכינו את ימי החג.

והענין בזה שאנו צריכים לעצור בנו את ההשפעה של ימי החג גם כאשר אנו נמצאים במצבינו הרגיל, ואנו צריכים להמשיך עם מה שקיבלנו מהחג בחיינו הרגילים, אף לא ההנהגות שנהגנו בזמן החג.

וכך בפסח נצטוונו על ענין האמונה, ואנו צריכים לעצור בתוכינו את האמונה גם בחיינו הרגילים כשאין אנו נוהגים מנהגי פסח. וכן בסוכות שנצטוונו להכיר בהכרה ברורה שתכלית חיינו היא העוה"ב ולא העוה"ז, ולכן יוצאים אנו מדירת קבע לדירת עראי, כי התכלית היא שדוקא בחיינו הרגילים כאשר אנו חוזרים לדירת קבע לזכור ולחיות שמטרת חיינו זה העוה"ב.

שלמות שמחת התורה

ובשני הימים הללו אנו שמחים עם התורה, ואף שיום מתן תורתנו שבשבועות לא נתפרש בתורה, אבל חז"ל תיקנו לומר כן בנוסח התפילה. וכמו"כ בשמיני עצרת הוא יום שמחת תורה. והיינו שבשני הימים הללו אנו שמחים עם התורה רק אחרי שהושרש בנו ענין האמונה בפסח, ורק אחרי שהרגשנו בסוכות כי מטרת החיים שלנו זה העוה"ב ולא העוה"ז, והוא כפרוזדור בלבד, שוב אנו יכולים לקבל את התורה ולשמוח עם התורה הקדושה.

"מִשְׁכְּנֵי אֶחָדֶיךָ נְרוּצָה"

ומובא שרבינו הגר"א שמח ביותר בשמיני עצרת, ואמר שזה עפ"י הסוד, וזה תכלית שלימות ההשגה, בבחינת "מִשְׁכְּנֵי אֶחָדֶיךָ נְרוּצָה". וישראל מתייחדים לבדם עם הקב"ה ואין לזר מקום איתם. אמנם קודם לכך גומרים ונותנים לאומות העולם את חלקם בפרי החג, וזה בבחינת "לְרִיחַ שְׂמִינֶיךָ טוֹבִים וגו' עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבֹּךְ". וכאשר מבאר רבינו הגר"א שיש לאומות העולם איזה שייכות להתורה בבחינת 'ריח' שזה מגיע לרחוק, ועל כן "עֲלָמוֹת אֶהְבֹּךְ". ואולי ניתן להאמר, שקיבלו בזה איזה שייכות, על ידי שהקב"ה פתח והלך לבני ישמעאל ועשו שיקבלו את התורה, והם מאנו, אבל נפתח להם להריח בזה, וקבלו בזה כח הריח אם כי אמנם רק מרחוק. וזה בתחילה מסלקים להם על ידי פרי החג.

ורק אח"כ מגיע הפסוק "מִשְׁכְּנֵי אֶחָדֶיךָ נְרוּצָה", שזה בחינת שמיני עצרת. והשלימות הגדולה הזאת של היחוד הנורא של ישראל עם הקב"ה, ובחינת "מִשְׁכְּנֵי אֶחָדֶיךָ נְרוּצָה", זה לא מתגלה לנו כ"כ... והן הן דברי רבינו הגר"א שזה עפ"י הסוד. וכידוע איתן דעת רבינו הקדוש ז"ל, דתמיד הנגלה והסוד תואמים. וגם כאן זה בחינה אחת, אבל לא שייך כ"כ לגילוי ממש, שזה שייך יותר להשלימות הגמורה של לעתיד לבוא, וזה הכוונה עפ"י הסוד, ואנחנו נכנסים בזה בשמחת התורה, וכמו שאמרו נגילה

ונשמחה בו בתורתו, והתורה לנו למורשה, דאין לנו שויר אלא התורה הזאת^{לד}. אבל די בזה להמתבונן בקדושת היום כי נורא הוא, וגם שמחת התורה תהא באימה ויראה ותעצומות עוז דקדושה, ועל ידי זה נזכה להזדכך ולהטהר. והקב"ה יזכנו ויקיים בנו "מלאה הארץ דעה את ה' במים לים מכסים" אכ"ר.

לד א"ה, היינו שכוונת הגר"א במש"כ שהוא עפ"י הסוד, הוא שכל מציאות היום הוא עפ"י הסוד. כי שמונה הוא תמיד למעלה מן הטבע, ובחינת עולם הבא ונכדכתב הגר"א ז"ל על הזמן של קריעת ים סוף ושירת הים שהיה למעלה מן הטבע, "אז ישיר משה", "אז" בגימטריא שמונה והוא מדרש שמובא בבעל הטורים. ובכדי להגיע לעומק הדברים ולהגיע ללמעלה מן הטבע צריכים שמונה. ושמחת התורה הוא האופן שבו אנו נאחזים ביום הקדוש הזה, שאין לנו שויר רק התורה הזאת, והפסוק עצמו מרמז על כך "משכני אחרך נרוצה" קאי על יום זה דשמיני עצרת, ו"נגילה ונשמחה בך" זה ההנהגה שלנו ביום הזה בשמחת התורה, וכפי שדרשו חז"ל (שה"ש רבה א, ג) בך בתורתך, בכ"ב אותיות התורה.

עובדות והנהגות

חג הסוכות בצילא דמהמנותא

הרב שבתי שטיין \ מערכת "רוממות"

אוי, כמה הילכתא גיברתא שנינו כאן, כמה, כמה, כמה. דומה עלינו כל הנהגה לכוכב בשמים, אשר ממקום עמידתנו נראה לנו כנקודה זעירה, אחת מיני ריבי רבבן הפרושות עלינו בלילה. ואליבא דאמת עולם מלא, עולם עצום. שבעה חדשים בלבד עברו עלינו למן אותו יום מר ונמהר בו נתעלה רבינו הגדול לשיבה של מעלה, ונתקיים בנו גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, כשהאוצרות החבויים בליבם ובפנקסם של התלמידים והמקורבים החלו לצאת לאור העולם.

כמעט על כל הנהגה וסיפור, אנו תופסים את ראשינו בשתי ידינו ואיננו יודעים איך להכיל בכלים הקטנים שלנו אור עצום שכזה.

אבל נאמנים אנו לדברי רבנו הגדול, אור יקרות וקפאון זיע"א, ששינן לנו דברי החכם מכל אדם: "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה", הראה נא לנו תינוק ותינוקת שאינו יודע את פירושו של אדונינו הגר"א זיע"א ועכ"י, אותו החדיר רבנו הגדול ושינן באזני אלפי רבבות בית ישראל: אם לא עולים, אז מיד יורדים! ואנו חייבים לעלות ולעלות ולא להפסיק ולעלות, כי ברגע שנפסיק לרגע קטן לעלות, אזי תיכף מיד ח"ו ח"ו...

אין לך תינוק ותינוקת מבינותינו שאינו יודע ש'ירידת הדורות אינה גזירת הכתוב' והחיוב שחייבנו חז"ל: 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב', עומד ותובע ללא הרף וגבול.

רבנו הגדול זיע"א בעצמו, היה בחינת ה'מעשי אבותי' בדורינו. בעוצם שלהבתו הגדולה והעצומה רוממונו לגבהים נוראים והראה לנו באצבע: הנה לכאן תגיעו, לכאן תשאפו להגיע! אל תעצרו את העלייה, אל תפסיקו לרגע מלהתעלות.

כאשר אנו עומדים בימי השמחה, לאחר כפרת היום הקדוש. הבה נקבל מעט מושגים, מעט מן המעט, מן ההסתכלות של רבנו הגדול זיע"א, איך הוא ראה את פני הדברים, כולי האי ואולי, נבין ונשכיל עד היכן הדברים מגיעים.

ויסעו מיום כיפור לסוכות

תפילת נעילה מסתיימת, שיא השיאים של השנה כולה, תכלית כל הימים והזמנים, תכלית ועיקר השנה. ברגעים אלו ניצב כל יהודי בזמן השיא שלו, נקי וצח, טהור ומלובן.

מי יכול לטהר את הרוממות הנשגבה של הרגעים הנפלאים הללו, הרגעים של אחרי הכפרה, הרגעים של קירבת אלוקים שאין כמותה בכל השנה. מי הוא זה שיכול להתיימר לתאר את רבנו הגדול ליבם של ישראל באותם רגעים נפלאים ונשגבים.

ואל הלב מתגנבת מחשבה קטנה, שמא ברגעים הללו, לאחר שהגיעו רגעי השיא, לאחר העמל הנורא והנשגב של כיתות כל כוחות הגוף, ברגעים של רוממות הנשמה עד בלי די, אולי אפשר לעשות אתנחתא קטנה... אך ממש לא זה היה הנוסח של רבנו הגדול כאשר היה עומד ומזהיר נוראות דווקא על רגעים אלו.

כי דווקא בזמנים אלו, מתחדשת מלחמת היצר גדולה ונוראה. היצר הרע שיצא נקי מנכסיו לאחר שנתכפרו עוונותיו של היהודי, מחדש מלחמה חדשה. הוא חפץ לחטוף בחזרה את כל הדרגות ולהחזיר ח"ו ח"ו את היהודי למצבו הקודם...

הלא מצינו בחז"ל על דבר הכתוב "ויסעו מהר ד" - כתינוק הבורח מבית הספר, - מזה צריך לפחד באותם רגעים נעלים ומרוממים, שלא להיות ח"ו כתינוק הבורח מבית הספר. ועלינו לשמר את הרוממות הנשגבה של אותם רגעים נעלים ונפלאים לכל ימות השנה.

קשה היה לו לרבנו הגדול זיע"א לראות את המחזה הנפוץ בעולם הישיבות, לאחר הרגעים הנשגבים והנעלים, כאשר אורזים את החבילות ונוסעים הביתה. ממש בחינה של "ויסעו מהר ד"...

מהו פשר הדבר? הלא עתה הגענו לשיא השיאים של החיים ומיד לעזוב ולנסוע הביתה!?

היה הוא זיע"א מבקש מבחורי הישיבה שיחוסו על נפשם, וישארו בישיבה לעוד יום נוסף של התעלות. שימשיכו את הרוממות העצומה ולא יברחו ממנה. אמנם לא היה 'מחייב' אף אחד להשאיר, אך ביישבת "מעלות התורה" היה ידוע שלמחרת יום הכיפורים בתפילת שחרית, עובר רבנו הגדול וסוקר במבטו את מי שנשאר ללון בישיבה... כאשר הוא מאיר פנים לכל מי שזכה לכך, ואף היה נוהג לאחר התפילה לברך את הנשואים בברכה נוספת מיוחדת!

בפרט שארבעת הימים הנשגבים שבין יום הכיפורים לסוכות, היה נחשבים נוראות אצל רבנו. הוא כמי שסודות התורה נהירין לו, ובפרט דברי אדונינו הגר"א זיע"א ב'תיקוני זוהר' ברוממות הימים הללו, ניכרים היו על פניו המאירים הדברים כמות שהם.

הלא אדונינו הגר"א זיע"א יסד לן על הימים הללו שהם בגדר 'מקצת יום הכיפורים', וכי קטנה היא בעיניך!?

מחיל אל חיל

אם לאחרים, תלמידיו ושומעי לקחו היה מעורר נוראות על ענין "ויסעו מהר ד' " שלא יהיו כתינוק הבורח מבית הספר, ק"ו לעצמו, שהיה אש להבה נוראה במוצאי יום הכיפורים.

אם חפץ היה מאן דהוא לראות איך מקיימים 'מחיל אל חיל' בתכלית העוצמה, שומה היה עליו להתבונן בהליכות רבנו והנהגותיו.

שני עבודות כבירות ניצבות היו לפניו מיד, לאחר ההבדלה. האחת, עבודת בין אדם לחבירו. והאחת, ההתנפלות על מסכת סוכה בהתלהבות עצומה שאין כדוגמתה!

ואין עבודה אחת סותרת את חברתה, ואדרבא זה משלים זה, ואי אפשר לזה בלא זה.

כי כל ימי חייו היה רבנו הגדול זיע"א אש בוערת בענין בין אדם לחבירו, אבי יתומים ודיין אלמנות, רך כקנה ולוחם מלחמת חרמה למען האנשים שהעולם הזה לא מסביר להם פנים מיוחדות... והאש הבוערת הזאת בבין אדם לחבירו היא היא נשמת התורה, וידועים דברי מרנא ה"חזון איש" שחסד הוא נשמת התורה.

המעברים החדים והבלתי נתפסים בשכלנו הקטן בין דבקות עילאה לירידה לקטני קטנות ופרוטות עלובות, היו מתבצעים אצל רבנו הגדול זיע"א בכהרף עין.

אליבא דאמת, בהתבוננות בלתי שטחית, אין זה בכלל מעבר חד, אלא עבודת הבורא רצופה שציוונו על הדבקות העילאה בשעת נעילה והארת פנים בחדא מחתא, וסדנא דשמיא וארעא חדא הוא, נשקי שמיא וארעא להדדי, ריעין דלא מתפרשין.

כך היה רבנו הגדול זיע"א 'נוחת' בבת אחת מגבהיו הבלתי נתפסים, ומי ישער ויתאר את רגעי ה'נעילה', אצל מי ש'שמונה עשרה' רגיל ביום רגיל שלו, גבוה מעל גבוה פי אלף אלפים מהנעילה שלנו... במעבר חד אל עבודת הארת פנים לתלמידים העוברים לפניו כבני מרון, בזה אחר זה עוברים לפניו בני הישיבה, זוכר כל אחד ואחד מי היה בתפילות, ומה מצבו, ומעיר כדרכו בחיבה ואהבה.

הנה עובר לפניו בחור פלוני שרבנו הגדול זיע"א סבור היה שהגיע לגיל שידוכין, ועליו מוטל לבנות בית נאמן בישראל, ורבנו מעצמו מברכו בכל ליבו שיזכה להקים ביתו בקרוב. ולידו עובר עוד בחור שהוא עצמו אולי סבור שיזכה לברכה על זיווג הגון, אבל רבנו סבר שעדיין לא הגיע זמנו ועליו להתעלות בהיכל הישיבה, ורבנו 'אינו' מברכו בדווקא. אחד לאחד עוברים בני הישיבה, ורבנו נתון כולו בעבודת 'בין אדם לחבירו'.

ואז הגיע הרגע שלאחריו... טעימה הגונה לאחר הצום, מאן דכר שמיה?!... רבנו הגדול נשאר על מקומו, מסתפק בכוס משקה חם, ותוך כדי 'מתנפל' על מסכת סוכה בהתלהבות אדירה יחד עם משמשו בקודש הרה"ג רבי דוד בידרמן שליט"א, צולל במים אדירים ומכניס בתוך דפיה של מסכת סוכה את כל העוצמה של היום כיפור, את ה"כל נדרי", את ה"מעריב" את הוידויים, את ה"שחרית" ואת ה"מוסף" ואת העבודה הגדולה של עבודת כהן גדול, את המנחה, ואת שיא השיאים; "הנעילה"! את הכל הוא מכניס בדפי מסכת סוכה!... עד חצות הלילה נמשך היה המחזה הכביר הזה, לא בביתו ולא במקום אחר, אלא על אותו מקום שהתפלל בו נעילה, ב"אגודה שול", שם גופא היה מכניס את כל העוצמות הכבירות של יום כיפור לתוך מסכת סוכה. את סעודת השמחה של מוצאי יום כיפור קיים רק לאחר חצות הלילה.

כך ורק כך, בורחים מהיצר הרע שרוצה לחטוף את הכל, מיד לאחר הרוממות העצומה של הנעילה.

שכר חביבות המצוה

הימים הללו ימי חביבות המצוות המה!

וכל הרוצה לקבל מושגים בענין חביבות המצוות, יטה אוזן, יכין כלי לבבו, ויקבל מרבנו הגדול קצת השגות מה זה חביבות של מצווה. מה זה אתרוג! מה זה לולב! מה זה הדסים וערבות! ואיך בונים סוכה!...

בימינו אלה מוצפים השווקים בארבעת המינים, ועמך בית ישראל מחבבי המצוות מסתובבים מסוחר לסוחר, במבחר כביר שלא היה במשך דורות, וכגדול הביקוש גדול ההיצע, ורבים סוחר האתרונים המתפרנסים היטב שנה שלימה ממעותיהם של יהודים מחבבי המצוות. כך זה היום...

אבל פעם, בימי אברכותו של רבנו, זה לא היה בדיוק ככה. לא היה שוק ענק ולא היו מאות או אלפי סוחרים, בירושלים היו כמה סוחרים בודדים שמבחר האתרונים היה מגיע אליהם. מי שרצה להדר, ולא היו הרבה כאלו, היה פונה אליהם.

רבנו הגדול זיע"א, ליבו יוצא לאתרוג מהודר, מוכן לעשות את כל המאמצים בעולם להשיג אתרוג מהודר. מצווה הוא דבר שמצדיק כל מאמץ בעולם, ורבנו השקיע את כל המאמצים בעולם להשיג אתרוג מהודר, לא הייתה טירחה אשר שגבה ממנו.

בחנותו של אחד מסוחר האתרונים היחידים בירושלים התיישב אברך צעיר, ניתן לומר ישיבת קבע, כמו עבר לדור בחנותו של אותו בעל אתרוגים. בתחילת היום עבר על "כל" המבחר שהיה בחנות. אך אף אחד מן האתרונים לא הניח את דעתו.

אחרים במצב כזה מן הסתם הרימו ידיים, או התפשרו על אתרוג פחות מהשאיפה אליה שאפו כשנכנסו לחנות, אך אף אחד מהם לא נשאר לדור בחנות.

פרט לאותו אברך צעיר, שליבו בוער כאש לקיים מצוות אלוקיו בתכלית ההידור, הוא לא ינוח ולא ישקוט, להתפשר על אתרוג פחות מהשאיפה,

ולהתפשר בכלל לא היה מצוי בסל המושגים שלו. המושגים שלו היו גבוה מעל גבוה, פשרות, להשלים עם ה"מציאות", חלילה!

כך נשאר בזוית אחת של החנות, ומקיים מצוות תלמוד תורה, דבוק הוא בתורה הקדושה, אותה תורה הקדושה שהוציאה אותו מן הבית מדרש הקטן והבודד בו הסתגר ימים ולילות, עכשיו הוא זמן קיום המצווה! משלוח "חדש" של אתרוגים הגיע.

האברך הצעיר מתנפל בהתלהבות ובשקיקה על המשלוח החדש, שמא ימצא שם אתרוג ראוי לשמו, מהודר בלי פשרות! וכשגם שם לא מצא אתרוג מניח את הדעת או מרומם את הדעת, שב לפינתו ולגמרתו.

לאחר זמן פונה ומנסה שוב את מזלו, ושוב חוזר אל הגמרא הקטנה הצמודה אל ליבו.

כך לסירוגין, תורה והידור מצווה, תורה הקדושה וטירחא דמצוה, זיעה דמצוה המכפרת ומטהרת ניגרת פלגים על התורה ועל האתרוג המיוחל, עד... עד הערב, עד השעה שסגר סוחר האתרוגים את חנותו. המוכר, שאולי לא הסכין כל כך למחזות מעין אלו, חקק את המראה היטיב בליבו.

שנים רבות עברו, המוכר הזקין, אף הגיע לשיבה ולשוח, ופרדס אתרוגיו שגשג ועלה מעלה מעלה עד שעשה לו שם בעולם. אף עבר לגור בשכונה אחרת. באותה שכונה שהתגורר בה תלמידו חביבו של רבנו, הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א.

כששמע רבנו הגדול זיע"א על כך, ביקש מתלמידו שיביא לו מבחר מפרדסו של אותו זקן.

כאשר הגיע תלמידו של רבנו אל המוכר, והבין המוכר עבור מי הוא מחפש את האתרוגים הטובים ביותר, שח בפניו כי אכן ראוי הוא לקבל את האתרוגים הטובים ביותר; לפני שנים רבות היה מגיע לחנות האתרוגים שלי וישב כל היום בחנות כדי למצוא אתרוג מעולה, אז באותם הימים אולי לא השכלתי לכבדו כראוי לו, כמו שצריכים לכבד אברך המחפש ומתייגע אחר אתרוג כמוהו, ליבי נוקפי על כך, עכשיו אני שמח שהוא מתעניין באתרוגים שלי...

והיה מסייע לרבנו הגדול להגיע אל שאיפת ליבו, בכך שפרס בפניו את האתרונים המובחרים והמוצלחים ביותר, בנדיבות לב רחבה עד מאוד.

טירחא דמצוה

עיקר חיוב המצווה, הוא המאמצים היגיעה והטירחה העצומה שמשקיעים בהשגתה.

אחד מתלמידי רבנו, בחור צעיר, הפליג לדרכו באחד הימים שבין יום הכיפורים לסוכות, על מנת לקנות לולב.

לאחר כמה שעות של חיפושים, חזר לבית רבנו ובידו לולב.

הסתכל רבנו בלולב, והפטיר מיד בצחות: זה כשר לסכך של הסוכה...

ומיד רצה להעמיד את הבחור הצעיר על רגליו ולהטעימו טעם טירחא וזיעה דמצוה: "כשהייתי בגילך הייתי מתרוצץ ומזיע שעות וימים, ואתה הולך לחפש ואחרי כמה שעות כבר חוזר!"?

בשביל לקיים מצווה, צריך לטרוח, להשקיע מאמצים גדולים, להגיר פלגי זיעה, כזהו הייחס למצווה, כך מקיימים מה שנצטוינו מפי הגבורה!

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

האהבה למצווה, אוי, האהבה... האהבה...

מים רבים לא יוכלו לכבות את אשד האהבה האדיר שנשפך מליבו של רבנו אל האתרונ... אל הלולב ההדסים והערבות.

איזו אהבה... איזה חיבה... אלו נשיקות העריף על האתרונ... על הלולב, על דפנות הסוכה, ליבו יצא מגודל האהבה למצווה.

כשבאים תלמידיו לתאר פרק זה בהנהגותיו של רבנו הגדול זיע"א, אינם מוצאים את המילים לבטא זאת.

איך מתארים את אור פניו הקורנות זיו שלא מעלמא הדין כשחובק בידיו את האתרונים המובחרים, אלו שזכו לעלות על שולחנו, איך מתארים את האהבה העצומה למצווה.

איך מתארים את המעמד הנשגב עת מסתיימת תפילת שחרית ב"אגודה שול", ורבנו הגדול זיע"א היה יוצא אל הסוכה הקטנה כדי לקיים את מצוות

"ושמחתם לפני ד' אלוהיכם", את מצוות "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל", איך מתארים את האהבה העצומה הזאת שהייתה מתבטאת בנשיקות לווהטות לארבעת המינים. איך מתארים את הנשיקות באמצע ההלל כשליבו הגדול רתח בשלהבת אהבה אינסופית להקב"ה ולמצוותיו?

אתרוג דומה ללב...

ובתוך כך, לא לשכוח את ה'לב' של המצוות. הלא כך חינוך רבנו הגדול את תלמידיו ואת כל הדור כולו, להיות שקוע בפנימיות המצווה, לחיות את ה'חיים האמיתיים', ובכל מצווה שמקיימים ובכל רגע של החיים בכלל הלא העיקר הוא פנימיות הלב. הלב של רבנו הגדול! דמעות זולגות מעינינו כשאנו נזכרים בלב הגדול הזה שהיה בעצם הלב הפועם של כלל ישראל, הלב של כולנו, הלב של כנסת ישראל בגלות הערב רב, הלב החם הפועם, הלב הרוחח הלב שותת הדם, הלב, אוי, הלב! אתרוג דומה ללב... הנה הלב! ואיך שצריך להיראות הלב של יהודי. כך מסתכלים על האתרוג...

כשטורחים להשיג את האתרוג, טורחים להשיג את ה'לב', כי כך אמרו חז"ל בקדשם, וכך היא המציאות הרוחנית. כך לימד אותנו, כך הנחיל לנו. אולם הוא בעצמו כשהגיעו אליו האתרוגים המובחרים מיד במוצאי יום כיפור, הוא לא התנפל עליהם בחרדת קודש, הוא פשוט התבייש מהאתרוג... רבנו הגדול חש במוחש כל מאמר חז"ל, ו'חי' את ה'חיים האמיתיים'. כשהגיעו האתרוגים לפניו, נקיים ומהודרים, והלא אין לך דבר משובב עין ומרומם את הלב יותר מאתרוג מובחר שבמובחרים, כולו הדר ונוי מצווה, בדק מיד את עצמו: האם הוא מתאים לאתרוג?!

האם הלב שלו עצמו, בתביעות העצומות שהיה תובע מעצמו כסדר, מתקרב לנקיונו ויופי הדרו של האתרוג...

רבנו הגדול זיע"א לא העיז לקחתם בידו, ברגעים הראשונים, רגעי המפגש עם האתרוגים המובחרים, חש רבנו רגשי בושה מבוראו יתברך...

מתבונן הוא בהם בעיניו, ולוקח לו זמן עד שהוא פושט את ידו לבדקם, לא ברגע הוא מושיט ידו אליהם. נותן הוא לרגש הבושה, רגש התביעה והשאיפה התמידית לשלימות, לבעבע ברתיעה.

"הלא חז"ל הקדושים המשילו את האתרוג ללב, כמו שמביא הטור, האתרוג כל כך נקי וזך, אבל הלב... אני מתבייש מהאתרוג... הלב צריך להיות זך כמו האתרוג... אני מתבייש מהאתרוג...". אמר רבנו.

כך מתאר בפנינו תלמידו חביבו הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א את המעמד המבהיל אשר אירע במוצאי יום הכיפורים, איך רבנו עומד ואינו מעיז לגעת באתרוגים, רק לאחר זמן, העז להושיט ידו והחל מתבונן באתרוג מכל צדדיו בהתרגשות עצומה...

איך נראה יהודי בלי אתרוג...

זאת עלינו לדעת, כי האתרוג הוא הלב, ואם חז"ל הקדושים אמרו כך, הנחילנו רבנו הגדול שכך בדיוק צריך כל אחד מאיתנו להרגיש. הלב... הלב הוא העיקר! הוא מרכז החיים... האתרוג הוא הלב. וממילא אם חסר משהו באתרוג אז חסר ממש בלב...

וכי יש משהו מאיתנו שמרגיש כך?! אבל חייבים להרגיש כך, - 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי!' והיה רבנו הגדול אומר בשם אדונינו הגר"א זיע"א ועכ"י, שכל מקום שאמרו חז"ל לשון חייב הוא עד כדי מסירות נפש.

הנה נציב לעצמינו את הדרגה הזאת למול עינינו ונשאף בכל כוחנו להגיע אליה. נציב למול עינינו את מראהו של רבנו הגדול זיע"א שכל חסרון קטן באתרוג עשה אותו "אויס מענטש" ממש...

לפנינו מעשה מבהיל אותו מספר תלמידו הרה"ג רבי יגאל שיף שליט"א. היה זה בשנת תשנ"ו, למחרת אירוסיו שהתקיימו בחול המועד סוכות. כאשר הגיע אל רבנו הגדול כדי לבשר לו על אירוסיו בשעה טובה ומוצלחת, מצאו לאחר תפילת שחרית והלל לפני תפילת מוסף. מן הסתם רצה אז ליתן רווח בין תפילה לתפילה ולהתכונן כראוי לתפילת מוסף.

סבר פניו של רבנו הגדול היה מתוח ומודאג, הוא נראה ממש לא במיטבו בלשון המעטה. את ברכת ה"מזל טוב" הפטיר, ומיד ביקש ממנו להתלוות אליו

לכמה מקומות. התלמיד לא מבין מה היה לו לרבנו, ומדוע מראהו אינו טוב, שלא לומר אפילו מוזר...

המקום הראשון בו נתלווה אליו היה לתפילת מוסף. לאחריו התלווה אליו אחד לארוחת בוקר שהוזמן לסוכת אחד מגדולי תומכי הישיבה.

למראה כמה אנשים הנמנים על עדת החסידים שהיו שם, אמר רבנו: יש להבין איך כתב ירמיה את מגילת איכה בנבואה. הלא אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, אלא מכאן שגם בכתיבת מגילת איכה צריך להיות בשמחה ולא בעצבות...

וכך היה נראה על רבנו שהוא מתאמץ בכל כוחו להיות בשמחה ולברוח מן העצבות, אבל הוא בעצם ממש "אויס מענטש"... ובכל משך הביקור היה נראה מוטרד עד מאוד, וחיפש לקצר ככל האפשר.

תוך כדי הדברים, הובן לתלמיד היטב מה היה לו; - היו לו לרבנו כמה וכמה אתרוגים אבל האתרוג המרכזי, עליו בירך ואותו לקח כעיקר, נפל ה'פיטם'!... עתה הובן פשר דאגתו וטרדתו, עד שלא היה מסוגל לחזור לעצמו.

משם, נסע רבנו לסוחר אתרוגים שהביא לו מיד את המובחר שבמובחר ממש.

רבנו אפילו לא נעמד לבדוק בפניו את האתרוג בדקדוק, רק הביט עליו במראה כללי, לא רצה לפגוע בסוחר האתרוגים כי הלא הוא הכין לו את הטוב ביותר...

באותו רגע, השתנה סבר פניו של רבנו כליל!

רבנו נכנס לתוך הרכב, ונהרה מופלאה התפשטה על פניו. נהרה עילאה. שמחה גדולה אפפה את כל יישותו, כמו נולד מחדש באותו רגע.

ואז, החל לדבר עימו בחביבות מופלגת: "מסתמא אמרת 'שטיקל תורה' הגון במסיבת האירוסין" - תבע מיד את שלו, ולאחר שחזר בפניו על החידוש והמערכה, חלק רבנו עליו ואמר לו שהוא סבור אחרת, התווכחו, ולאחר מכן החל רבנו לדבר על השידוך ועל פרטיו בחביבות שאין כדוגמתה. רק לאחר מכן נפרד לשלום מתלמידו כשהוא מנשקו בחביבות.

"ראיתי" - כך מספר התלמיד - "איך נראה יהודי בלי אתרוג, ואיך נראה יהודי עם אתרוג"!!... הבדל תהומי, קריטי שאין כדוגמתו, בין מצב רוחו השפוף והטרוד ממש "אויס מענטש" לבין הנהרה והשמחה לאחר שהשיג אתרוג מיוחד והדר.

יש אתרוג אחד!

כאן המקום לספר עובדה, שה'מבינים' ישושו עליה כמוצא שלל רב, וילמדו אותה לעומק, הרבה לימודים ממעשה רב זה.

בימי אברכותו הצעירים של רבנו הגדול זיע"א. תבערה של יראת שמים בוערת בירושלים עיה"ק, וכל החפץ להתלקח ביראת שמים, עושה דרכו אל ביתו הצנוע של מרן הגרי"ז זיע"א שם שואבים יראת חטא ופחד מהקב"ה, בדליים, מנהר היראת שמים שנשפך שם...

רבנו הגדול היה הולך לעקוב אחר תהלכותיו של מרן הגרי"ז זיע"א ובליבו הגדול אוצר ומתלקח.

פרקים ארוכים מלאי הוד אפשר לחקוק מן אותם שעות רבות שעשה רבנו הגדול במחיצתו של מרן הגרי"ז וממה שלמד שם והנחיל לעולם.

בא חג הסוכות, נפשו של רבנו הגדול יוצאות אל האתרוגים... איי, האתרוגים של מרן הגרי"ז... האתרוגים שהיו מושג בעולם כולו איך מדקדקים במצוה ואיך מהדרים בה.

עבור אנשים רבים לא היו אלא הידורים ודקדוקים, אולם אצל מרן הגרי"ז היה זה פחד וחרדה, הלא התורה מצווה "ולקחתם לכם פרי עץ הדור", וכי באתרוג הזה מקיימים את מצוות ד', האם הוא אכן האתרוג שנצטוינו עליו? האם יצא ידי חובה... הפחד של מרן הגרי"ז מה"חובה" הביא אליו את המיטב שבמיטב. ורבנו נפשו יוצאת אל האתרוגים הללו, רוצה אף הוא לנענע במינים של מרן הגרי"ז כדי לצאת ידי חובה...

ברם, כדי להכנס אל מרן הגרי"ז ולנענע את הארבעת המינים שלו, אין זה דבר פשוט כל כך. סביביו נסערה מאוד, כל מעשה מדוקדק בפלס ה"חובה"... מי שאינו בדרגת ה"יראת שמים" הראויה אינו מעיז להתקרב.

כבר בדרך פגש רבנו את אחד התלמידי חכמים המפוארים, והלה אמר לרבנו בצער, כי משהו קרה לארבעת המינים של 'הרב', לפני זמן מה נכנס ו'הרב' סירב, לא ידוע לו למה ומדוע, אך כנראה אין מה לעשות.

רבנו תפס מיד את הסיבה; - מה אמרתם לו, שאל רבנו.

השיב לו אותו ת"ח חשוב: מה זאת אומרת, מה אמרתי לו, נכנסתי וביקשתי ליטול את ארבעת המינים, 'הרב' שאלני באיזה אתרוג אני רוצה, ואמרתי לו

שאני רוצה לנענע ב'כל' האתרוגים של הרב. הרב הגיב: אלע!... אלע!?! וסירב לבקשתי.

רבנו תפס את סיבת סירובו, ונכנס אל הבית, ביקש ממרן הגר"ז זיע"א ליטול ארבעת המינים ולנענע.

כאשר שאלו מרן הגר"ז באיזה אתרוג, אמר לו רבנו: "באתרוג כשר!" מיד נתן לו מרן הגר"ז את ארבעת המינים שלו לנענע בהם.

לאחר שנטלן, אמר לו מרן הגר"ז: המתן קמעה... נכנס לחדר והוציא את 'כל' האתרוגים, ונתן לו לנענע את כולם.

בבריסק אין 'כמה' אתרוגים, יש רק אתרוג כשר, אלא שאיננו יודעים על אתרוג זה אם כשר הוא, כל אתרוג מוטל בספק כשרות, אבל ליטול נוטלים רק אתרוג אחד!

נטילת האתרוגים

חביבות המצוה של נטילת האתרוג היתה כידוע גם בנטילת אתרוגים רבים מסוגים שונים, כאשר שח פעם באוזני תלמידו הרה"ג אביעד יהושע סגרה שליט"א כי הוא מורגל בזה מבית אביו הגדול זצ"ל. לאחר הברכה שהיתה בהתלהבות גדולה היה מנענע באתרוג המובחר, ולאחר מכן היה נוטל מן הקופסה כעשרה אתרוגים ומגביה כל אחד מהם בידי ומחזיר, ואח"כ נטל בחזרה את האתרוג שבירך עליו וקרא את ההלל.

הרבה פעמים היו מנסים תלמידים ומקורבים לשמוע מפיו על איזה אתרוג מאיזה גידול או זן וייחוס הוא נוהג בדוקא לברך, ולא היה נענה להם.

באוזני תלמידו הנ"ל אמר פעם כי זה לא הוגן לומר תשובה בדבר, וכל שנה הוא מברך על הגידול הכי יפה בעיניו.

כך יצא שברוב השנים האתרוג שעליו בירך רבנו היה מזן שהעיד עליו מרן ה"חזון איש" זיע"א, שנה אחת בירך על אתרוג מזן המיוחס למרנא המהרי"ל דיסקין זיע"א. ואף בשנים שלא בירך על אתרוג זה היה מקפיד לקנות אתרוג מזן זה כדי ליטול אותו בין האתרוגים האחרים.

באותו פעם נשאל על מה שיש האומרים שראוי לסמוך יותר על אתרוגי מרנא המהרי"ל דיסקין שחקר היטב אחר מקור האתרוג והכריע בדעתו הגדולה

שאינו מורכב, ואילו מרן ה"חזון איש" הכריע על האתרוגים הללו מטביעות עינא בלבד...

הגיב רבנו בזעזוע: וכי על טביעות עין של הרשב"א גם אומרים כך?! תלמידו הרה"ג אביעד יהושע סגרה שליט"א מספר כי היה שנה אחת שהראו לרבנו שבאיזה קובץ תורני עשו מחקר גנטי על האתרוגים מכל מיני סוגים, ויצא שגם הזן שעליו העיד החזון"א, וגם הזן ה"תימני" הם מקוריים ללא הרכבה, ושמח על זה מאוד, והזכיר זאת הרבה באותו שנה.

באותו ענין מספר הרה"ג רבי ישראל יהודה ווינר שליט"א: פעם אחת שבאתי להקביל פני רבינו בסוכה, נכחו שם רבים, ודיברו עמו מענין אתרוג המורכב, היה שם שאמר שהיום גילו חכמי המדע שהאמת כמש"כ ה"בית אפרים" והמורכב שונה בתכונותיו מהמקור. מיד כששמע רבנו זאת הגיב: ה"בית אפרים" לא צריך להסכמתם...

מתי קשה ליטול אתרוג מהודר...

השמחה בארבעת במינים היא השמחה בהקב"ה עצמו, בתורה הקדושה בעצמה!

יש להזהר הרבה מלשמוח ואולי אפילו להנות מן האתרוג עצמו. הלא כל נוי של האתרוג הדור ותפארתו אינו אלא להראות את יקר תפארת גדולת המצווה על הלקיחה.

לפנינו מעשה מבהיל שאין כדוגמתו. מעשה זה ראוי לספרו כמות שהוא, ולעצור ולהתבונן בו בלי סוף ובלי חקר, להפנים עמוק עמוק אל תוך הלב את המשמעות שבו.

היה זה בחג הסוכות בשנה שהתרגשו על עולם התורה הגזרות הנוראות. באותה שנה נפל בחלקו של רבנו זיע"א אתרוג צהוב ומהודר ונקי בתכלית עם פיתם יפה, אלא שעל דד הפיתם היו כתמים שונים שלא כל כך מצאו חן בעיני רבנו.

דעתו לא נחה, ואף ביקש מאחיו הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א שיראה את האתרוג ויחווה עליו את דעתו. בסופו של דבר, למרות הכל, נטל רבנו את האתרוג הזה.

בבוקר יו"ט ראשון של חג, לאחר התפילה, ליווהו תלמידו הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א, לפתע פונה אליו רבנו ואומר לו: "הקב"ה בצער, התורה הקדושה בצער, ואני אסתובב לי עם אתרוג נקי בלי כלום כלום?!"... כשהתורה הקדושה בצער, וקרנה מושפלת עד עפר, מי הוא זה שיכול להסתובב לו שמח וטוב לב עם אתרוג נקי... הפך בה והפך בה, לרוחב ולעומק, וללימוד לקחי מעשה זה אין חקר.

שמחת מצוה ולא כריסו

כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט הי"ח: וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר וכו', ושמחה כזו קלון היא להם וכו'.

כמה היה רבנו פוחד ורועד מדברי הרמב"ם הללו. וכי יש לך מפחיד יותר מזה.

אנו יושבים בסוכה ונהנים מ'צילא דמהימנותא', וחושבים לעצמנו שאנו מקיימים את מצוות שמחת החג, והרמב"ם טופח לנו בפנינו ואומר: אין זה שמחת מצוה אלא שמחת כריסו.

רבנו הגדול זיע"א אבי היתומים והאלמנות, פטרונם של העניים ומרי הנפש, הרים פרוייקטים אדירים לקראת הימים טובים.

היה זה 'סדר עבודה' מיוחד, לדאוג לסכומים אדירים למאות אנשים! כבר מראש חודש אלול היה מגייס סכומים בכל הדרכים שעמדו לרשותו ובכל האופנים, ואינו שוקט על שמריו, ולא היה מסוגל להכנס ליום טוב בטרם יהיו כל הנדכאים והאומללים מסודרים בצרכי החג על הצד היותר טוב. כדאי להתבונן בנוסח הקבוע של רבנו כשהיה נותן את הסכומים, פעמים שמדובר אף בסכומים אדירים, ועם כל זה היה אומר: 'יש כאן הרבה, אבל זה לא מספיק'.

בינו נא בלשונו הנקיה... לשון משכיל אל דל... 'יש כאן הרבה, אבל לא מספיק'...

כיצד בונים סוכה?

בימים אלו של חביבות למצוות שקועים עמך בית ישראל במצוות בניית הסוכה, וכשם שלמדו אצל רבנו חביבות המצוות מהטירחה סביב ארבעת המינים, כך למדו תלמידיו ממנו איך בונים סוכה.

בניית סוכה אינה מעשה יבש וטכני של בנייה, חיבור קרשים והעמדת דפנות וכו' וכו', לא ולא! זהו מעשה מצווה, מעשה עם נשמה, בעת בנייתו יש להחדיר את כל ה'לב' בבנייה.

כבר בשנותיו הצעירות, כשהגיע אחיינו ומקורבו הרה"ג רבי מנדל אויערבאך שליט"א לסייעו בבנין הסוכה היה רבנו 'מלמדו' איך בונים סוכה. כי בנין הסוכה צמוד וקשור ל"מסכת סוכה", 'ללמוד וללמד לשמור ולעשות', בחדא מחתא. רק כך מחדירים 'לב' בבניית הסוכה.

וכך היה נראה מהלך בנין הסוכה. על כל עץ שהיו מניחים על הסכך היו אומרים "משנה" אחת ממסכת סוכה.

על העץ הראשון: "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר..."

על העץ השני שהיו מניחים לסכך: "העושה סוכתו בראש האילן כאילו עשאו בתוך הבית..."

במהלך הנחת השלישי: פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר או שפירס על גבי הקינוף פסולה..."

ברביעי: "הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסיכך על גבה פסולה".

וכך המשיכו במשנה אחר משנה. הידיים עוסקות בבנין הסוכה בפועל והנשמה מחרידה במעשה את 'לב' הסוכה, שהם הלכות סוכה ומצוות תלמוד תורה.

סוכה כהלכתה...

חיותיהם של תלמידים רבים במשך השנים קשורות למעמד בנין הסוכה, בו למדו איך בונים סוכה.

תלמיד רבנו, האדמו"ר מטריסק הגאון רבי משה מרדכי אייכנשטיין שליט"א מספר על אותה השנה שנקלע לבית רבנו בעת שבנה את הסוכה. במשך כל הזמן שהתעסק בבניית הסוכה עסק רבנו בלימוד משניות סוכה ובשינונה.

לא היה זה שינון גרידא בעלמא, אלא היה הלימוד מותאם למה שעוסקות הידיים במציאות.

כל שלב בבנין הסוכה עם המשנה התואמת לה. מה כתוב במשנה, מה הדעות, מה יוצא מהמשנה, מה הפשט, למה מסכימים כולם, ומה המחלוקת, מה הגמרא מסבירה במשנה זו, וכמה דעות יש בגמרא,

הנה החלק הזה בבנין הסוכה. מה אומרת על זה המשנה, ומה אומרים הפוסקים להלכה, האם הדופן מתאים לאיך שצריך לבנותו...

כך היה מקפיד שהחלק בסוכה שמעל ראשו לא יהיה ב"קיינעס" מחוברים, אלא רק בקנים בודדים, והסביר זאת בפני תלמידו הרה"ג רבי אביעד יהושע סגרה שליט"א: רבי אלעזר משה הורביץ אסר זאת משום 'חבילה', ואף שזה מחודש מאוד, מרבי אלעזר משה אני מפחד...

סוכת חזון איש

רבנו הגדול היה מקפיד לעצמו על הסוכה שתהיה בלי מעמיד דמעמיד בדבר המקבל טומאה, כפסקו הידוע של מרן ה"חזון איש" זיע"א.

לא רק בסוכתו שלו עצמו היה מקפיד בזה, אלא אף כאשר תלמידו חביבו הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א כיבדו להשתתף בברית ובסעודת מצוה שלאחריה, ביקשו רבנו שיחפש בדווקא סוכה כזאת בלי מעמיד דמעמיד בדבר המקבל טומאה, על אף שהייתה טירחה בדבר והיה צריך לחפש מקום מיוחד שנבנה כך, לא הסכים רבנו להתפשר בדבר.

השמחה בבניית הסוכה

בשנים אחרות, היה עומד על גביהם של התלמידים, ומכניס 'נשמה' לתוך מעשה המצווה. בנין הסוכה עצמה היה מתחיל מיד בצאת היום הקדוש, ולמחרת יום הכיפורים היו משלימים את הנחת הסכך.

הלימוד שלמדנו ממנו, כך מספרים התלמידים, הוא מה שלימד אותנו כל ימי חייו. את ה'וגילו ברעדה' 'שמחה ויראה' משמשים בערבוביא. זה היה חוזר על עצמו כל שנה בבנין הסוכה.

היה מזהיר אותנו קודם הנחת הסכך שיש לכוון 'לשם סוכה ולשם צל', או 'לשם צל ולזכר ענני כבוד' וגם 'לשם סכך לשם סוכה'. ובמשך כל הזמן, על אף שהוא עסוק בעומק סוגייתו, אינו מסיח דעת מלבדוק אם נעשית הסוכה כשרה כהלכתה, במו עיניו מקפיד לראות זאת, זו הייתה היראה והחרדה, ברם בהצצה על פניו תוך כדי למדנו פרק בהלכות "אשרי האיש", ואיך מקיימים מצווה. איזה אושר היה נסוך על פניו, איזה שמחה של מצווה!

לא היה צריך לדבר ולעורר על השמחה, היא שפעה מכל מהותו, כל הווייתו הקרינה עוז וחדווה על הזכות הגדולה שזכינו להתעסק במצוות בנין סוכה.

כעין תדור

רבנו הגדול זיע"א היה עומד תדיר על ראשינו, מכה על קדקדינו ואומר גדל. ועיקר תביעותיו הן מעצמו והן מתלמידיו ואפילו במשאות ציבוריים לאזני הדור כולו, היו, 'לחיות את החיים האמיתיים' להכניס 'לב' בתורה ובמצוות. 'לחיות' את המצווה, ואת עומק משמעותה.

וכשהיה תובע 'לחיות' את המצווה היה תובע זאת להדיא, לא לקיים המצווה 'מלמעלה, כחותה על גחלים'... אלא לקיימה עם כל המשמעות הפנימית באמת. כשמדברים על מצוות סוכה, היה מהדר ומדקדק שזה יהיה כבית ממש.

כשחז"ל אומרים שהחיוב הוא 'תשבו כעין תדור', אז החיוב הוא ממש כך! יש חיוב במשנה של 'היו לו כלים נאים ומצעות נאות מעלה אותם לסוכה' אז צריך להשתדל כמה שיותר להשתמש ברהיטים הרגילים שמשמשים בהם בכל ימות השנה.

בילדותו היה חוסה בצילו של הגה"צ רבי דוד בהר"ן זיע"א והיה מתבונן בדרכיו ומתחקה אחר מעשיו. וסיפר רבנו שאצל רבי דוד בהר"ן הייתה הסוכה כביתו ממש. אף היה טורח להעביר מביתו אל הסוכה את ה"קאמוד" - מעין שידת מגירות בימינו שהיה הרהיט החשוב ביותר בבית.

רבנו היה מקפיד להעביר לסוכה את מיטתו שהיה ישן בה כל ימות השנה, לא מיטת עראי.

וקישוטי הסוכה אף הם צריכים להיות כמו שמקשטים את הסלון בבית. משום כך לא הסכים בסוכתו לקישוטים פשוטים מנייר, אלא היו תלויים בסוכתו תמונות מגדולי ישראל - תמונת אדונינו הגר"א זיע"א, הגר"ח מבריסק, האור שמח, החזון איש, והגר"ז בצעירותו, אביו הגרש"ז, הגרי"ש אלישיב, והיו אלו תמונות ממסוגרות כמו התמונות שאנשים תולים בסלון הבית. במרכז הסלון לא תולים תמונות של גדולי ישראל כשהם בלתי ממוסגרות, לכן גם בסוכה תולים את התמונות באותו אופן שהם בבית. דעתו לא הייתה נוחה מקישוטי הנייר שתולין בסוכה, וכי יש משהו שתולה קישוטים כאלו בסלון! רק קישוט מן הסוג שנוהגים לתלות בסלון אפשר גם לתלות בסוכה. אכן בדורות עברו, היו אנשים מקשטים את ביתם במגזרות נייר, וכך סיפר רבנו שהוא עוד זוכר בתים כאלו, ולכן היו מהדרים לתלות קישוטים כאלו בסוכה, אך כיום אין בית אשר מתהדר בקישוטים כאלו... תלמידו חביבו הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א שהיה שוהה אצלו כל חג הסוכות מידי שנה, מעיד כי אם היה רואה שזה עושה חיבוב מצוה אצל ילדים קטנים, לא היה מונע מהם כלל.

בלי היסח הדעת

תלמידו הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א מתאר את שמחת החג במחיצתו: בחג הסוכות הרגישו כיצד חי הוא את שמחת החג, את היותו ב'צילא דמהימנותא'. והיה אפשר לראות היאך תוך כדי הלימוד או האוכל היה מרים מידי פעם עיניו כלפי מעלה ומתבונן. וניתן לומר שחי את הרגשת הימים בלי היסח הדעת של רגע אחד, בלי 'נערווין' ובלי התלהבות חיצונית, אלא תמיד מכונס ומרוכז בעצמו. ולפעמים היה אפשר לראות אח"כ נכנס לסוכה בכעין ריקוד, כשכולו מלא שמחה והתרגשות.

חביבות מצות כזית ראשון

בימי נעוריו היה רבנו מתחקה אחר תהלוכותיהם של גדולי ישראל. אחד מהם היה הגה"צ רבי דוד בהר"ן זיע"א שהיה מדקדק עצום בהלכה, והרבה קיבל

הימנו, ואף אביו מרן הגרש"ז זיע"א היה מוסר לו הרבה הנהגות ומעשי רב מפי גאון ההלכה.

אחד מהם הוא בליל יו"ט ראשון כשאוכל הכזית הראשון של המצווה, היה מלפתו בדגים או בדבש כדי לקיים אכילה בשמחה, ובזה מתקיים 'תשבו כעין תדורו'.

למרות שבכל השנה לא נהג ללפת את הפת, בכזית הראשון של ליל יו"ט ראשון, הכזית של המצווה, היה מלפת את הפת מפני חביבות המצווה.

ברכת לישוב בסוכה

רבינו נהג כדעת הגר"א המובא ב"מעשה רב" אות רי"ב בזה"ל: ברכת הסוכה מברך בכל פעם שנכנס לסוכה בה אפילו מאה פעמים ביום ע"כ. ולפעמים היה מברך מיד כשנכנס לסוכה [וכדעת הגאונים הרי"ף והרמב"ם בסוכה דף מו,א]. וכך נהג למעשה רבינו כשהיה יוצא לתוך ביתו לאיזה צורך, היה חוזר ומברך, וא"כ היה זה יציאה קצרה ממש, שאז היה שמח על כל תלמיד שבא להקבלת פני רבו' כמוצא שלל, באשר הוא יכול לברך ולהוציא בברכה. בכל אופן, מעידים באי הבית, שהיה משתדל לאכול משהו לאחר הברכה, ולא דוקא מזונות. והרבה פעמים כיון שהיה נוטל ידים אח"כ לא היה נוטל בתחילה.

למי האושפיזין באים

כידוע אנו יושבים בסוכה, יחד עימנו האושפיזין, וכאן המקום לגולל כמה עובדות מופלאות בקשר לאושפיזין.

רבנו הגדול זיע"א היה חוזר הרבה בשיחות הרבה על המבואר שחג הסוכות מכוון נגד יעקב אבינו, שהוא עמוד התורה, וסוכות הוא זמן של קבלת עול תורה!

כשחז"ל אומרים שיעקב אבינו לא שכב י"ד שנה, אין הכוונה רק שעסק במעשה מרכבה, אלא עיקר הכוונה היא שעמל ויגע בתורה על הסטנדרט... זה העיקר! עמל התורה, היות דאביי ורבא.

במהלך השיחה שאל גאון בתורה זצ"ל שהסב על שולחן רבנו ושמע את הדברים: היכן כל זה מרומז? ומה באמת השייכות של חג הסוכות ליעקב אבינו ולתורה?

אמר לו רבנו הגדול במתק שפתיים מתוך רצינות תהומית: וכי ה'אושפיזין' באים לעמי הארצ'ים?!...
הלא יוצאים בסוכות מן העולם הזה ל'צילא דמהימנותא', ולאן יוצאים אם לא לתורה...

סדר האושפיזין

בהזדמנות סיפר רבנו אודות הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א ששלח להגאון הקדוש רבי שלמה קלוגר זיע"א עימו עמד בקשרים תכופים, ואמר לו שיש לו הוכחה שסדר האושפיזין הוא כנוסח ספרד. והא ראייה שהוא זכה לראותם והם הופיעו אצלו לפי הסדר המופיע בנוסח ספרד.
שלח לו המהר"ש קלוגר לומר לו: אין מכאן שום ראייה, כיון שהזמנתם אותם לפי הסדר הזה, לכן הם הופיעו כך!... האושפיזין מגיעים איך שמזמינים אותם.

סוכה ללא הפסקה

היה רבנו הגדול יושב בסוכה ומנצל כל רגע של ישיבה בסוכה, ב'צילא דמהימנותא'. ואינו מסוגל לצאת אף לרגע מן הסוכה הקדושה.
סבר רבנו שמי שיוצא מהסוכה סתם שלא לצורך הרי הוא מבטל מצוה ויש עליו טענה.

הלא ברמב"ם משמע שצריך לעשות את סוכתו קבע, ואם הוא מסתובב בבית שם הרי הוא מבטל מצווה, שהרי הוא מוכיח שאין זה ביתו. ורק אם יוצא לצורך ממש, אין זה סתירה שהסוכה היא ביתו.

כל כך היה חרד מפני יציאה מחוץ לסוכה, עד שפעם אחד כאשר הגיע לבקרו אחד מגדולי הפוסקים ביקור חג, לאחר שנסתים הביקור קם רבנו ללוותו ולנהוג בו בכבוד הראוי לו. אך כשהגיע לפתח הסוכה ביקש רשות מאותו אדם גדול להשאר בסוכה, היות והוא משתדל שלא לצאת מן הסוכה אם לא בהכרח גמור.

להרגיש את הסוכה

רבנו הגדול היה מספר את מה ששמע מהגאון רבי הירש זקס זצ"ל על סבו מרגא ה"חפץ חיים":

בסוף ימיו היה חשש שהקור יזיק לו ויחלה אם ישב בסוכה, ולכן ישב כל הזמן בסוכה, אבל לא בירך ברכת לישיב בסוכה.

הנכדים שחששו לשלומם, לא סיפרו לו כלום, והניחו תקרה על גבי הסוכה, והתנהגו עימו כאילו הוא יושב בסוכה, ונזהרו כל הזמן שלא יצטרך לצאת מהסוכה וכו' וכו'...

אלא שה"חפץ חיים" הרגיש היטיב מתי הוא יושב בסוכה כשרה ומתי לא, ובסופו של דבר אמר לנכדו: הם חושבים שהם יכולים לרמות אותי... [זיי מיינען אז זיי קענען מיר אפ נארען...].

בנותן טעם להביא את אשר היה שח רבינו זיע"א: באתי פעם למרן ה'סטייפלער' זצ"ל בחג הסוכות, ואמרה לי הרבנית ע"ה שאמתין, כי הוא ישן. והוסיפה ואמרה: אה! "אזא אטייערע מצוה" [כזו מצוה יקרה], ישנים, ומקיימים מצוה!...

אור הסוכה

כך כותב תלמידו הרה"ג רבי ישראל יהודה ווינר שליט"א בספרו "תפארת שמואל":

...האריך רבינו לבאר בטוב טעם ודעת, סוד צילתה מרובה מחמתה, שהחמה בעוה"ז היא המזלות, אבל למעלה מן השמש יש יתרון, ו'צילתה מרובה' היא השמש הפנימית המאור הגדול "שמש צדקה ומרפא בכנפיה" בהשגחה עליונה, והיא 'אור הגנוז' וזהו 'צילא דמהימנותא' שזוכים לצאת מעולם ההסתער החמרי ולישיב תחת צל שכינה, עכת"ד לפי זכרוני.

והנה כשדיבר כל הנ"ל, באיזה רגעים עיני ראו ולא זר איך האירו פניו ועיניו הקדושות של רבינו אור גדול של קדושה נפלאה בחוש ממש שאין הקולמוס יכול לתאר, וראו להדיא איך שפיו וליבו שוין, וקרוב הדבר לענ"ד שנתגלה אצלו באותם הרגעים התנוצצות אור הגנוז, ובמשך כשנה תמימה ויותר לא מש ממני המראה הזה והיה לי מזה חיזוק עצום בחוש...

תיאור זה בא ללמדנו על עוצמת הדברים של רבינו ועל החיבור העמוק של רבינו לדברות קודשו.

אך האמת היא, שכמעט כל מי שהיה ונכח בזמנים אלו של הימים טובים והשבתות, יכול להעיד על הרגשות מרוממות וקדושות שהיו לו, איך היה אפשר למשש בחוש את קדושת הימים.

על קדושת הסוכה מעיד תלמידו חביבו הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א: אירע פעם כאשר גוי היה נצרך להיכנס לסוכת רבינו, אך רבינו ביקש שידאגו בדרכי שלום שלא יכנס...

"עבודת" השמחה

השמחה... כמה היה מדבר רבנו הגדול זיע"א על חובת השמחה, כמה שמחה היה מחדיר בלבבות, שמחה אמיתית... שמחה אמיתית ב'חיים האמיתיים', שמחה מעומק ה"לב"...

כאשר כל העבודת ד' נעשית מתוך ה"לב", אין זה פלא איך הצליח רבנו הגדול זיע"א להחדיר בנו את היראה והשמחה כשהם כרוכות יחדיו, קשורות וחבוקות זו בזו כשלהבת בגחלת.

גם בשנים האחרונות, עת פקע ליבו מצרותיהן של ישראל, צרת ההסתר הנוראה של ה'ערב רב', ככל שעמד ועורר והחריד לבבות וכאב את הכאב, כך באותה מידה ביקש כל הזמן להיות בשמחה...

לעבוד את ד' מתוך שמחה...

שמחה על שזכינו להיות מעבדי ד' והנאמנים לו, בפרט בעת הסתר נוראה כזאת, כשההסתר עצמו מוסתר על ידי מי שרוצים להסתירו ולהראות שהמצב הוא טוב.

כל שיחת יעוץ והדרכה לראשי ישיבות מנהלי מוסדות ועסקנים שנטלו על כתפיהם עול כביר ונורא ובאו ליטול עצה ולשאול בדעת תורה, הייתה מסתיימת: "אבל הכל בשמחה!" "בשמחה!"

בהזדמנות שח רבינו, היה זה בשמחת אירוסין לנכדו של הגה"צ רבי שמואל הומינר זצ"ל, כי פעם אחת בימי חג הסוכות, היה רבי שמואל הומינר במצב של יסורים קשים, ואמר אז על עצמו שהוא מקיים "ושמחת בחגך" על ידי 'שמחים ביסורים'...

שמחה של מצוה

היו סיפורים שרבנו היה "חי" אותם שנים על גבי שנים, והיה מספר אותם באותה חיות והתפעלות כמי ששמעם זה עתה.

היו אלו סיפורים שהיו אבן יסוד בכל ה'עבודת השם' שלו. כזה היה הזמן המופלא שהגיע אל ביתו, נכדו של מרנא ה"חפץ חיים" זיע"א, הגאון רבי הירש זקס זצ"ל חודשיים לפני פטירתו. וכך זכה רבנו לשמוע עדות שמיעה מכלי ראשון ממש.

אביו הגאון רבי מנחם מנדל זקס זצ"ל היה מתגורר בבית חמיו הגדול. מרנא ה"חפץ חיים" היה נוהג להתבודד בעליית הגג ולעשות חשבון הנפש עם עצמו. בשנותיו הצעירות לא היה נשמע ממנו דבר, אך בשנות זקנותו מתוך חולשתו קשה היה לו להסתיר את דבריו, וכך שמעוהו מפרט בפרוטרוט את זכויותיו וגם את חובותיו.

מה היו חטאיו של החפץ חיים, מה היה מתאונן על עצמו, וממה היה חושש שיכריע את הכף בבית של מעלה?

- ענין השמחה של מצווה!

וכך היה אומר מרנא ה"חפץ חיים" על עצמו: ישראל מאיר אכלת מצוה, כתבת משנה ברורה, אבל לא היה לך מספיק שמחה של מצווה! ואז היה מוכיח את עצמו בתוכחה נוקבת: "תחת אשר לא עבדת את ד' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". אח"כ שמעוהו מחזק את עצמו: ישראל מאיר הלא אתה עדיין חי, ויכול לתקן!

פעם אחת הגיע מרן רבינו ירוחם ממיר זיע"א להקשיב להתבודדותו של ה"חפץ חיים" וכששמע את הדברים הללו נפל מרוב התרגשות.

היה מוסיף רבנו ומספר, כדי שנקבל מושגים בעבודת ה"שמחה" של מרנא ה"חפץ חיים", את מה ששמע מיהודי יקר הרה"ג רבי מאיר ליברמן זצ"ל שזכה והאריך ימים והסתופף בצילם של מרנן ה"חפץ חיים" ורבינו חיים עוזר זיע"א.

פעם אחת חזר מרנא ה"חפץ חיים" מטבילת טהרה בערש"ק, היה זה לעת זקנותו שהיה נצרך להסיעו בעגלה מרוב חולשתו.

עם הגיעו לביתו פרץ בריקוד גדול סביב השולחן בשארית כוחותיו. ר' מאיר ליברמן חשב, ואף שאל את ה"חפץ חיים" על פשר הריקוד, אם הוא מן הסתם על הטהרה לכבוד שבת קודש.

אמר לו ה"חפץ חיים" שהשמחה הגדולה היא על כך ששילם לבעל העגלה זוכה לקיים מצווה דאורייתא "ביומו תתן שכרו".

זה היה השמחה של מצווה של ה"חפץ חיים".

וזה לשון קדשו של המשנה ברורה הלכות לולב סי' תרס"ט סקי"א: והעידו על האריז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו על ידי שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה, וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הספר תורה בכל כוחו עכ"ד.

בנותן טעם להביא כאן את מה שסיפר ה"סופר" שליט"א שכתב את הספר תורה לרבינו זיע"א, שרבינו לא הקפיד, ולא ביקש ממנו מפורש כמעט שום חומרות מיוחדות, בכתובת הספר תורה המהודר, וכמובן שה"סופר" מעצמו הקפיד על כל ההידורים, אבל דבר אחד רבינו זיע"א מאוד הקפיד עימו:

- "ביומו תתן שכרו!"

היה זה מפליא לראות איך שרבינו זיע"א שם ליבו לקיים מצוה זו בשלמותה עד הפרוטה האחרונה!

והוסיף וסיפר ה"סופר", שהיה פעם בערב החג שהיה נצרך לכסף, אך עדיין לא הגיע הזמן של התשלום, בכל אופן נכנס לרבינו לשואלו אם יש לו להביא לו 'על החשבון'.

וענהו רבינו שכעת אין ברשותו מעות.

אך תיכף ומיד לאחר כמה שעות, הטלפון מצלצל, ורבינו הגדול על הקו... : אתה יכול לבוא לקחת את הכסף...

כאשר עלה אל רבינו, אמר לו רבינו: כשיצאת, חשבתי, הרי אם יהודי מבקש כסף כנראה שהוא צריך, אז חובה לדאוג לו...

בינו נא זאת!

שמחה שממלאה את כל חדרי הלב

אם בכל ימות השנה נצטוינו על השמחה בעבודת ד' ובקיום המצוות, הרי שבחג הסוכות 'זמן שמחתינו', הייתה השמחה מתפרצת וגואה על גדותיה. רבינו היה חוזר ואומר לתלמידיו כי עבודת השמחה במשך כל ימי החג אינה מצווה קלה לקיום, אחת מן העבודות הקשות במקדש היא, כידוע בשם הגר"א.

וכעת בימי השמחה הציווי הוא על 'שמחה הממלאת את כל חדרי הלב'. וזו אינה מלאכה קלה כלל ועיקר, אין זה כל כך פשוט למלאות את כל חדרי הלב בשמחה פנימית.

עוד היה רבנו מציין את דברי ה"שאגת אריה" דשמחת יום טוב בזמן הזה היא מצווה דאורייתא.

תלמידו הרה"ג מנחם נובוגרוצקי שליט"א מביא את אשר שמע מפיו בחג הסוכות תשס"ג, ששמע מפי מרן המשגיח רבי יחזקאל זי"ע בביאור מצות "ושמחת בחגך", שלכאורה צריך ביאור מהו הציווי המיוחד על השמחה בחג, והרי הענין של שמחה הוא מיסודי עבודת ה' בכל השנה, כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה", וידועים דברי הרמב"ם בסוף הלכות לולב שזוהי התביעה "תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב".

ואמר המשגיח, שכמו שמצינו לגבי קרבנות דבכל יום מקריבים קרבן תמיד, ואילו בימים טובים וזמנים מיוחדים מקריבין קרבנות המוספין, כיוצא בזה ישנה בחינה בסוכות של 'מוסף' על השמחה.

שמחה מתוך יראה

באחד הפעמים בסעודה שלישית בשבת חול המועד הגיע אחד מהתלמידים זמן מה אחר צאת השבת, לשמוע את דבריו ולהתברך בברכת החג. תוך כדי שהוא מאזין לדבריו, נגע בזקנו... רבינו לפתע ננער ממקומו בחרדה נוראה ואמר לו: אתה לא מפחד שיתלש...? ענה לו התלמיד: הוצאתי את השבת... (את ה"יו"ט), מרן שליט"א הגיב מיד בתמיהה: "הוציא" את השבת...?!

כוונתו היתה שאת השבת לא מוציאים...

וכפי שהיה חוזר הרבה על מה שאמר המהרי"ל שבאמת שבת שבתוך המועד או שבת הסמוכה ל"יו"ט, הרי זה קל יותר... שאז המעבר הינו יותר בהדרגה מאשר בשבת רגילה, כי המעבר משבת לחול הוא מעבר קשה!

וז"ל המהרי"ל: "איני נהנה משום שבת כמו משבת דחול המועד, דיש יו"ט לפניו ויו"ט לאחריו והוא בעצמו מועד".

אח"כ פייסו וכיבדו בחזנות לכבוד הרגל, כאשר הוא משתתף עימו בדביקות נוראה. אשרי עין ראתה.

ניגוני השמחה

לפנינו תיאור מאחד התלמידים ממוצאי יו"ט ראשון של חג בסוכת רבנו הגדול זיע"א, עם הבנה עמוקה במהות השמחה:
נכנסנו לסוכת רבנו והתיישבנו, היה ניכר באויר הסוכה כי שעת התרוממות גדולה היא כאן...

רבנו שאל: מי כאן מנגן, מי כאן חזן...
ואז פתח ואמר כי מרן הגר"ח מבריסק זיע"א אהב חזנות, ואילו בנו מרן הגרי"ז אהב ניגונים.
ופעם הגיע חזן וניגן לפני מרן הגר"ח, אמר לו הגר"ח: אבא שלך היה חזן יותר טוב!

אמר לו אותו חזן: מסתמא גם אבא של הרב היה יותר...
ואמר הגר"ח, חזן זה ניצח אותי!
הוסיף רבנו ואמר: ששמע שאותו דבר היה גם אצל מרן הגאון מטשעבין זיע"א שאמר לחזן אחד מבני ברק שאביו היה יותר טוב ממנו.
ואמר רבנו שדבר זה הוא חידוש אצלו... שחשב ש'ירידת הדורות' הוא רק בתורה, אבל בחזנות לא שמע...

ואז התחילו לשיר את הניגון האהוב על רבינו: "ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיונו לו ויושיענו, זה ד' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו".
לאחר שסיימו לזמר את הניגון אמר רבנו: כל אחד מראה באצבעו "זה ד' קיונו לו", מי שקיווה יראה, ומי שלא קיווה לא יראה, ולא זו בלבד אלא שיש מדרגות בראה, וכל אחד יראה בדיוק לפי המידה שקיווה ולפי דרגת הקיווי.
וכשאמר זאת רבנו, והצביע בידו ב"זה", קיבלו הדברים מראה חי עד כדי מישוש...

מי יזכה לעורו של לזית

כל אחד יקבל לעתיד לפי המידה שעמל בה. מי שלא קיווה לא יראה.
כאן המקום לגולל את מה שסיפר רבנו הגדול על מרנא המהרי"ל דיסקין זיע"א:

לירושלים הגיע אחד מראשי המשכילים שהיה מתחילה נראה כת"ח חשוב ורובם ממש לא עמדו על טיבו, חוץ ממרנא המהרי"ל דיסקין זיע"א. רבנו לא הזכיר מעולם את שמו, כידוע קפידתו לא להזכיר שמם של רשעים, וכשנצרך להזכיר שם של רחוב בירושלים הקרוי על שמו של אותו משכיל, היה אומר הרחוב שנמצא בו מלון המרכז. המנהג בירושלים היה אז להכנס אצל המהרי"ל דיסקין לאחל א'גוט מועד [א'גוט יו"ט - כמנהג ירושלים], והיה משיב לכולם בלשון אחידה (באידיש) - "שתזכה לאכול מסעודת לויתן"! באו שנים מחבריו של אותו משכיל לקחתו עימם לילך אצל המהרי"ל דיסקין. ומתחילה נשתמט מהם באמרו - וכי מה נקבל שם - א'שטיק לויתן?... לבסוף נתרצה והלך עימם אך לא העז להכנס אל הסוכה. וכשבאו לפני המהרי"ל זיע"א, אמר לכל אחד ואחד את הברכה הקבועה. אח"כ סובב ראשו לכיון בו היה המשכיל מחוץ לסוכה ואמר בקול: אבל אותם שמלעיגים הם לא יזכו!... אכן הזכות היא לפי הקיווי. ומי שלא קיווה לא יראה.

שמחת החג בתורה

בשיחותיו הבהיר רבנו הגדול את טיבה האמיתית של שמחת חג הסוכות, שכאשר יוצאים מה'מותרות' ל'צילא דמהימנותא', בצל כנפי השכינה, זהו הזמן לקבל עול תורה, ולהתחזק בעמל התורה, וזה הדבר הכי גדול, ובזה נקבע שהוא 'זמן שמחתינו'! שזו עיקר השמחה כאשר האדם מקבל עליו עול תורה באמת ולמעשה, ורק בזה מגיעים לשמחה אמיתית. כך שח פעם רבנו הגדול כי שמע מהגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל שהנה היארציט של הגר"א חל בחג הסוכות, והיארציט של הבעש"ט חל בחג השבועות, והנה לכאורה היה הדבר צריך להיות הפוך, הגר"א ב"זמן מתן תורתנו" והבעש"ט ב"זמן שמחתינו"... אלא על כרחך שאין אנו מבינים מאומה לא בתורתו של הגר"א ולא בתורתו של הבעש"ט. הוסיף רבנו ואמר: אין שמחה בלי תורה, ואין תורה בלי שמחה!

שמחת בקשת ההושענות

מרגלא בפומיה דרבנו הגדול זיע"א: מנהג העולם בזמן ההקפות וההושענות להתחנן ולהזיל דמעות, אך האמת היא שכתב הרמ"א (סימן תרסט) שבשמחת תורה נהגו להקיף עם ספרי התורה את הבימה שבבית המדרש, כמו שמקיפים עם הלולב, והכל משום שמחה.

מבואר אם כן ששמחת תורה זה כמו עם הלולב, ובשמחת תורה כולם הרי יודעים שההקפות הם משום שמחה, ואם כן תלי תניא בדלא תניא...

ומכאן הוכיח רבנו והיה מעורר תמיד על כך שעיקר ההקפות הם משום שמחה, ומה שאנו מבקשים בקשות בשעת ההושענות וההקפות הוא בגלל שכל עת שמחה הוא עת רצון ולכן כשאנו מתקרבים להקב"ה בזמן השמחה אנו מבקשים בקשות בגלל הקירבה והשמחה.

ואכן צורת אמירת ההושענות אצל רבנו והקפת הבימה והס"ת, הייתה במראה של מחול וריקוד בשמחה ונהג לרקוד מעט ברגליו.

והנה אכן בביאור הגר"א בסימן תר"ס מבואר דההקפות משום שמחה. בפעם אחרת הוסיף שענין ההקפות הוא שבסיום ההלל כביכול יוצאים בריקוד - "מגיט ארום מיט טאנצען". ואכן, רבנו הגדול היה מהלך בהקפות כעין ריקדה.

והוסיף להוכיח שכן מבואר להדיא בדברי הגר"א על מה שכתב הרמ"א (בסימן תר"ס): 'שאבל אינו מקיף' וכתב רבינו הגר"א וז"ל: 'דכתיב ושמחתם לפני ה' אלוכם שבעת ימים והוא בשעת הקפה'!

ההלל והשמחה

אם במשך כל ימי חג הסוכות "זמן שמחתנו" היה רבנו הגדול יגע בעבודת השמחה עד שתמלא כל חדרי הלב, הרי שבזמן ההלל, הזמן המיוחד לשמחה, זמן שיא השמחה, על אחת כמה וכמה.

כמעט ולא יתכן לתאר בעולם את עוצם השמחה והדבקות וכלות הנפש אל אלוהים בשעת אמירת ההלל והנענועים.

אשרי עין ראתה זאת!

הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו מאשר חסרנו עתה כל אלה.

העוצמות של השמחה והרוממות הרקיעו שחקים, היו אלו שעותיו הגדולות...

והניגון... איי הניגון המיוחד שהיה לו לרבנו הגדול בהלל, הניגון שהיה מנגן בעצמו בכל יו"ט בזמן ההלל... מי יוכל לתאר את המתיקות... את הרוממות... את עוצמת הקדושה... את גובה הרוחני הבלתי נתפס אליהם העפיל וסחף כל המתפללים...

מי יוכל לתאר.

מי יוכל לתאר מראה רבנו כמראה כהן גדול בקדושה וטהרה אוחז בידיו את ארבעת המינים, ואומר את ההלל בתוך הסוכה בצד "אגודה שול", כדעת רבינו האר"י הקדוש וכמו שכתוב בכתר ראש סי' ק"ט.

היו אלו רגעי שיא, בתוך הסוכה, בצילא דמהימנותא, בידיו ארבעת המינים ופיו מהלל ומשבח למלך מלכי המלכים...

איה הקולמוס, איה הסופר אשר יוכל לתאר...

תפילת המוסף

תפילת מוסף במחיצתו של רבנו הגדול בימי חג הסוכות, היה מעמד מיוחד שנחרת בלב המתפללים.

מרוב שמחתו ודבקותו בד' הייתה התרגשותו עולה על גדותיה ללא מעצור והייתה משתפכת החוצה לעין רואה.

בכיות ההתרגשות בתפילת מוסף היו עוצמתיות במיוחד... וכל מי שזכה לראות, זכה לקבל מעט מושגים דבקות בהקב"ה עד היכן מגעת.

חציו לכם

ידוע בבי מדרשא שרבנו הגדול היה משתדל לקיים דברי הרמב"ם על חציו לד' וחציו לכם כפשוטו. וכך כותב הרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט הי"ט: 'ואחר חציו היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתיהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה'.

דברי הרמב"ם הללו הדירו את מנוחתו, איך אפשר לקיים את הפסק הזה, ומדוע אין העולם נוהגים בכך.

לא נחה דעתו עד שפעם אחת עלה לבית מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ושאלו איך מקיים בעצמו את דברי הרמב"ם, מרן הגרי"ש ניסה ליישב בכל מיני אופנים, ולבסוף הודה ואמר "ס'איז טאקע אשווערער רמב"ם".

רבנו הגדול היה אומר תדיר שיותר קל לקיים את ה"חציו לד", כי אפשר לשבת וללמוד ולהתפלל במשך חצי יום, אבל קשה מאוד לקיים את ה"חציו לכם" כי מי הוא זה אשר יוכל לשבת בסעודה ארוכה חצי יום במשך שעות רבות.

למעשה היה רבנו הגדול משתדל לקיים את הדברים כפשוטם, והיה מאריך הרבה בסעודת היום בשמחה גדולה מאוד עד זמן מעריב. במשך הסעודה הארוכה היה לומד משניות ומדבר הרבה בדברי תורה כמו בכל הסעודות, וכן היו מרבים בזמירות שירות ותשבחות. וככל שניסה להאריך עדיין לא הגיע ל"חציו".

אך השמחה הגדולה שהשתפכה הייתה מופלגת. היה שר בדבקות גדולה "כאייל תערוג על אפיקי מים" בניגונו המיוחד של הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצוק"ל כאשר דמעות של התרפקות והשתוקקות היו זולגות מעיניו מגודל התרגשותו.

אי אפשר בכלל לתאר את גודל המעמד הנשגב, מעמד ה"חציו לכם"! רבנו הגדול היה מקפיד בכל יום מימי חול המועד לשתות רביעית יין, ולאז דווקא בשעת הסעודה, וכן לאכול כזית בשר, ואף בערב שבת בזמן שרבים אין מקפידים על זה כ"כ, היה הוא מקפיד בכך, כדי לקיים את ההלכה שנפסקה שאין שמחה אלא בבשר ויין.

אין שמחה אלא ביין

יש לציין בענין זה את מה שסיפר אחד התלמידים: היה זה בשבת חול המועד סוכות לאחר התפילה בבוקר, עלינו אל ביתו של רבינו זיע"א לקידושא רבא לאחר התפילה, כאשר אביו מרן הגרש"ז זצ"ל נוכח אף הוא במקום, מתוך אוריה של שמחת החג.

על השולחן עמד בקבוק יין שעליו היה כיתובים שונים, לכל רוחב הבקבוק. וכאשר אי מי מהנוכחים החל לעיין בנכתב שם, הגיב מרן הגרש"ז ואמר: כבר קראנו מגילה היום...

הגיב על כך מרן ואמר: אכן, קראנו היום מגילת קהלת, א"כ מה ההמשך של הפסוק "ויין ישמח"? וכמובן מאליו המשיכו כולם: "לבב אנוש"...
אז סיפר מרן שליט"א כדלהלן: הרב משה בלוי זצ"ל יצא בשליחות ציבורית לגולה, ובמסגרת שליחותו הגיע אל מרנא הגר"ח מבריסק זצ"ל בשעת הסעודה בחול המועד.

בשעת הסעודה הגישו יין לפני הגר"ח, נטל הגר"ח את הכוס ואמר: נו, "ויין ישמח"... כממתין להמשך הפסוק. נענו כולם "לבב אנוש"...
הגיב הגר"ח: "ויין ישמח"... כמצפה להמשך אחר. אז נענה רבי משה בלוי ואמר "חיים"! שכך הוא המשך הפסוק בקהלת (י,ט), אך בתהילים (קד,טו) כתיב "ויין ישמח לבב אנוש"...

או אז נהנה הגר"ח והצביע על עצמו... כמתכוין לרמז על שמו.
הוסיף ואמר הגר"ח: "דער ירושלימער קען" - "הירושלמי יודע!"
לאחר מיכן סיפר ר"מ בלוי כי בשעה שהמתין מחוץ לביתו של הגר"ח נטל לידו תנ"ך שהיה מונח בסמוך ועיין בו, ובדיוק יצא לו לראות את הפסוק הזה...

יא"צ דרבינו הגר"א

ביום י"ט תשרי חל בו יארצייט דאדונינו הגר"א זיע"א. רבנו הגדול היה כל כך דבוק בתורתו, עד שהגדיר זאת אחיו הגאון הגדול רבי אברהם דוב אויערבאך שליט"א גאב"ד טבריה, כי זכה ל'גילוי אליהו'... מרוב שהעמיק והרחיב בתורתו.

וכך מעיד תלמידו הרה"ג רבי ישראל יהודה ווינר שליט"א: באתי להקביל פני רבינו זיע"א בסוכה אחר תפלת שחרית, והיה זה ביום י"ט תשרי, יארצייט דרבנו הגר"א. והגיע אף הגאון רבי אשר זעליג הכהן רובינשטיין זצ"ל עם בני הישיבה שלו, והזכיר כי היום הוא היא"צ של רבינו הגר"א.

הגיב רבינו ואמר שביום זה יש עילוי לנשמה למדרגה יותר גבוהה, ויש שמחה אצלו למעלה, ולכן דבר זה משפיע גם למטה.

מעשה מבהיל סיפר תלמידו חביבו הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א. בכל השנים היה רבנו הגדול נוהג ללמוד ביום היארצייט של אדונינו הגר"א זיע"א בביאור הגר"א על "ספרא דצניעותא" וכן על תיקוני הזוהר.

והנה בשנותיו האחרונות היה קשה לו לאכול, ולכן לא נטל את ידיו בחול המועד. בשנה אחת כשהגיע יום היארצייט של אדונינו הגר"א זיע"א, ביקש ליטול ידיו לסעודה ואכל מעט.

ביודעו את מנהגו ללמוד באותו יום במשנת הגר"א, הציע להביא לפניו את הספרא דצניעותא כדי ללמוד בו.

אולם רבנו הגדול לא התייחס, וכששאל: הרי היום יארצייט של הגאון, אמר לו רבנו: הלא נטלנו ידיים...

הדברים מבהילים, וכל החפץ להבין סיפור זה, יעיין נא מה שכתב החסיד רמח"ל במסילת ישרים כשתיאר את מעלת החסיד באכילתו.

ליל הושענא רבה

העיד תלמידו חביבו הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א: רבינו זיע"א היה נוהג לקרוא לבדו בסוכתו בליל 'הושענא רבה' את 'משנה תורה' מתוך חומש, ולא כמו שיש נוהגים לקרוא מתוך הס"ת בציבור. אך היה אומר לתלמידיו ששהו עמו: עיקר התיקון זה גמרא...

הפרידה מהסוכה וקבלת היו"ט

כך העיד תלמידו הרה"ג רבי ישראל יהודה ווינר שליט"א. בכניסת היום הקדוש יום שמיני עצרת, היו בני הישיבה יושבים בסוכת רבנו ראש הישיבה ומברכים 'לישב בסוכה' על מיני תרגימא, ורבינו היה שוהה בסוכה גם כן וטועם עם התלמידים.

גם אחרי שהיה ניגש להדליק את הנרות יו"ט היה חוזר אל הסוכה, וממשיך את ישיבת הסוכה, כאשר התלמידים שרים ניגוני דבקות ושמחה, 'בנה ביתך' כבתחילה ועוד.

היה מפליא לראות את דבקותו הגדולה במהות היום, עד שהיה מורה לתלמידים ומבקשם פעמים רבות שתיכף יזדרזו, כי ראוי לקבל את היו"ט בלימוד תורה!

שיא המועדים - שמיני עצרת

בתוך כלל ההתעלות וההתרוממות העילאה שחוו תלמידי רבנו הגדול זיע"א במחיצתו בזמן שמחתנו, הרי שכשהגיע הרגל האחרון שמיני עצרת, העלה רבנו הגדול את המסתופפים בצילו למדרגות עצומות, ללא גבולות מעצורים וסייגים. בטרם ננסה לצייר בדל קולמוסינו את העושר הרוחני העצום, שהשפיע רבנו הגדול זיע"א על תלמידיו והמסתופפים בצילו, ננסה ללמוד מעט, על קצה המזלג את הדברים כפי שהטעימם בשיחותיו ובדבריו. השיחות על מהות שמיני עצרת ושמחת תורה במשנתו הם הם הנותנים לנו את המבט העילאי על החג הנעלה הזה.

רבנו הגדול היה מעורר שבעיקר הדבר יום שמיני עצרת אינו קשור בעיקרו לשמחת תורה.

מהות "שמיני עצרת" הוא חג הדבקות בקודשא בריך הוא. לאחר שבעה ימי שמחה והסתופפות בצילא דמהימנותא בצילא דקודשא בריך הוא, יחד עם האושפיזין הקדושים, מגיעים למצב של 'קשה עלי פרידתכם' ואנו חפצים להשאר יום אחד נוסף במצב של "חבוקה ודבוקה בך".

זה מהותו של חג שמיני עצרת - "חבוקה ודבוקה בך"!
ומהי הדרך שלנו להיות במצב של חבוקה ודבוקה בך, איך אנו מבטאים את זה, איך שמחים עם הקב"ה?

הדרך הכי מתאימה לך, היא לרקוד עם התורה הקדושה - זו האפשרות היחידה לדבקות בהקב"ה!

לכן "שמיני עצרת" מסיימים את התורה ושמחים עימה ב"שמחת תורה"!
בהזדמנות אחרת אמר רבנו זיע"א: כשיש שמחה אמיתית, אז מגיעים עד לשמחה של 'שמיני עצרת', שהוא הסיום של כלל החגים והימים טובים. וכלל ישראל, שמחים בשמחת התורה, בחג השלימות של שמיני עצרת, כי רק על ידי התורה אנו שייכים לזה, וזה עיקר השמחה 'בו ובתורתו'! וכך אנו נאחזים בחג הקדוש והנורא של 'שמיני עצרת'. וכל זה על ידי שנתחזק בעמל התורה למעשה. ואחרי שבעה ימים ששמחנו בעמל התורה התורה עצמה שמחה בנו ב'שמיני עצרת'.

בהזדמנות נוספת שח רבנו זיע"א: עד כדי כך גבוה מעלת שמחת תורה, שרבינו ירוחם ממיר זיע"א אמר אחר הריקודים בשמחת תורה: איני יודע מה חביב יותר לפני הקב"ה, הבכיות של יום כיפור או הריקודים של שמחת תורה!

שמחת ההקפות

ידוע מה שכתוב בספר "מעשה רב" אות רל"ג: 'הגאון ז"ל היה שמח מאוד בחג הסוכות, וביותר בשמיני עצרת כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי הסוד'.

עוד כתוב שם אות רכ"ב: 'ואדמו"ר ז"ל הלך לפני הס"ת שמח למאד ופניו בוערות כלפיד אש ולא היה אוחז ס"ת בידו אך היה מספק כף אל כף ומרקד ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הס"ת'.

יום שמיני עצרת לא ניתן לתאור לכל מי שזכה לשהות במחיצת רבינו. היה הוא זיע"א אז בשיא דבקותו באופן שלא ניתן לתאר כלל, כפי שתיאר זאת תלמיד: "היה זה בבחינת סביביו נשערה מאוד, יראת הרוממות לצד שמחה עצומה!" היה שמח ויראתו הקדושה על פניו, במקום גילה שם תהא רעדה.

מאד היה שמח שמחה גדולה בעת ההקפות, והיה רוקד ומפזז ומוחא כף, והיה רוקד לפני אחרים שהחזיקו ספר תורה...

ומאד היה מזרז כל העת לאברכים ובחורים לרקוד ביתר שאת וביתר עוז ושלא להתרפות לרגע אחד.

פניו היו מאירים, וראו איך שההקפות אצלו היא עבודה גדולה וקרבת ה'. תלמידו הרה"ג ישראל יהודה ווינר שליט"א מתאר איך שהיה אומר את הפסוקים של אנא ה' בכמה הקפות, ברגש גדול ובמתיקות, והיה אומר בהקפתו את כל הבקשות.

וכמה פעמים רבנו היה מכבד בחורים מצוינים בזמן ההקפות, לרומם קרנם ולהגביה לבם באהבת התורה, וקנאת סופרים תרבה חכמה.

בזמן ההקפות היו ניגשים אליו הרבה אנשים להתברך, והיה מאיר להם פנים באופן מיוחד ומברכם באהבה ובחמלה יתירה יותר משאר זמנים, וכן מברך את הילדים בחיבה גלויה.

שמחת התורה

בשעת ההקפות היה יושב ולומד, ולא היה מקפיד לשבת בשעה שיש ס"ת לפניו.

היו שנים שמרוב דביקותו ושמחתו בתורה הקדושה היה מתקשה להיפרד מהספר תורה, והיה ממשיך לחבוק אותו עוד זמן מה בלימודו, ולומד עשרות דפים ויותר במסכת סוכה, ומעיין גם בטור בית יוסף, לפעמים היה זה במסכת שבת או חולין, וכל אותו הזמן היה שקוע בעיון גדול עם כל החושים כדרכו בקודש, ואור גדול וקדוש היה חופף עליו כל היום - 'חכמת אדם תאיר פניו'. בדרך כלל היה רוקד עם ספר תורה קטן בכל ההקפה הראשונה, ואחר ההקפה הראשונה היה יושב ללמוד, והיו פעמים שכאשר הגיעו להקפה שישית היה קם ממקומו שוב. ושנה אחת הבחין בכך בתוך לימודו ממש כאשר כבר כמעט והתחילו את ההקפה, וקפץ מיד ממקומו לקחת ספר תורה... והיו שנים בהם היה עוסק בשעת ההקפות ב"ספרא דצניעותא" עם ביאור הגר"א, ופעמים היה זה בזמן שכל הציבור היה עולה לתורה.

כבוד התורה

היו שנים שמפני חולשתו היה הולך לעשות קידוש, והקהל היו עדיין באמצע ההקפות, והיה מקפיד מאד שכולם ימשיכו לרקוד בכל עוז בלא להתרפות, ושלא יגרם חלילה שום רפיון בכבודה של תורה מחמת צאתו. ולכן לא הרשה לאף אחד להתלוות אליו, ופעם אחת יצא אחריו אחד ממקורביו שבלאו הכי היה צריך ללכת לקדש לבני ביתו, וניגש אליו לאמירת "א'גוטן יו"ט", אך רבינו ציווה עליו לחזור תיכף ומיד להיכל הישיבה, ולא הועילו כל ההסברים שהוא יוצא בלאו הכי, שהרי זה הזמן לשמוח עם התורה... שח תלמידו הרה"ג מנחם נובוגרוצקי שליט"א כי לא היה ניחא בעיניו מה שנהגו בכמה מקומות לקדש ולסעוד בליל החג קודם ההקפות, והיה אומר שמלבד שהרי זה משנה ממנהג ישראל, אין זו כבודה של תורה! כבודה של תורה היה ממלא את כל ישותו, והיה תמיד חרד לכבוד הספרים הקדושים, ואף לכבוד ה'בימה' - מקום הנחת ספר התורה בעת הקריאה. אף

שהיתה מפה מיוחדת אותה פרסו לכבוד הקריאה, היה מקפיד ביותר לכל יניחו על הבימה כובעים או חפצי לבוש.

והעיד עוד תלמידו הגדול הגאון רבי צבי וידר שליט"א כי מפני כבוד התורה וכבוד יו"ט הקל בתפילת מוסף אחרי שעה שביעית, ואף דן בזה עם מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א והסכים עמו שזהו כבוד התורה וכבוד יו"ט.

תפילת גשם

התיאור כבר מאיתנו והלאה, כי קשה להגדיר ולהכיל את עוצמות הרגש והשכל שהיו בכל הליכותיו של רבינו הגדול זיע"א, אבל מי שהיה וראה את עמידתו של רבינו בתפילת גשם, היה זה מחזה שלא מעלמא הדין. רבות בשנים היה רבינו זיע"א נגש בעצמו לתפילת גשם לבוש ב'קיטל', והיה אומרה ברגש ובהתעוררות רבה, וכל הלבבות היו נמסים כמים, בהתחננו: 'זכור אב נמשך אחרך כמים... זכור הנולד בבשורת יקח נא מעט מים ושחת להורו לשחטו...!'

בשנים קדמוניות היה אומר תפילת הגשם קודם תפילת המוסף כנהוג, ואח"כ היה אומר את הקדיש בניגון מיוחד וארוך. ובשנים שלאחר מכן נוהג היה לאומרה בתוך חזרת הש"ץ כמנהג רבינו הגר"א.

הרה"ג מנחם נובוגורצקי שליט"א מספר כי לא ויתר על הניגון המיוחד של הקדיש, וכאשר בשנה אחת כיבד את אחד מתלמידיו שבא ברגל מרחוק לשהות עימו ביום הקדוש, והחליף התלמיד את ניגון הקדיש, ביקש ממנו לאחמ"כ בשעת הסעודה כשאכל על שולחנו לשורר את ניגון הקדיש בניגון המיוחד הלזה...

שמחת תורה האחרון

ולהשלים את היריעה, לפנינו תיאור מרגש מאחד מצעירי התלמידים, המצייר לנגד עינינו כמו חי את ה'שמיני עצרת' האחרון של רבינו זיע"א עלי חלד:

בשמחת תורה היה רבינו זי"ע א עושה 'הגבהה' בעצמו, בס"ת קטן מהרגיל. השנה הסתפקו הבחורים האם יהיה הדבר בכוחו, ואכן היה זה ממש בבחינת 'מופת' שהיה זה בכוחו, והכי הוה עובדא.

כזכור, כבר בחודש אלול רבינו מאוד לא הרגיש טוב. אם כי אמנם הימים הנוראים, ראש השנה ויום כיפור למעשה בס"ד עברו בשלום, והרגיש טוב, ואגב, אותי סיקרן לדעת האם שוכב הוא לישון, כי בדרך כלל בשבתות וביו"ט לא ישן במיטה, ואכן נוכחתי שלמעשה לא שכב לישון בשני הלילות של ראש השנה.

גם בחג הסוכות היה רבינו עדיין חלש, והנה בסיום החג בסוף יום הושענא רבה, היו מתאספים למסיבת חג בביתו, ואח"כ היה הולך ל'אגודה שול' ומוסר שיחה לפני מעריב של שמחת תורה, אך השנה מחמת חולשתו הגדולה כל כך, נסע ברכב לביהמ"ד, ולכן יצא מביתו מוקדם מתמיד, ואנו הכנו לו שם במהירות איזושהי סוכה מ'לבודים' וכו', וישב שם ולא אכל.

כרבע שעה לפני מעריב הגיע לביהמ"ד, אך אמר שאינו מסוגל למסור שיחה כדרכו, אולם משהפצירו בו נענה ואכן מסר שיחה רצינית. לאחר תפילת מעריב בעת ההקפות, ישב כחצי שעה עם הס"ת הקטן בידו, ואח"כ במשך כמה שעות ישב בלי ס"ת ולמד ולמד.

בערך בשעה אחת עשרה וחצי פנה ללכת, אולם מחמת חולשתו הגדולה, אמר לרבי דוד בידרמן: מה, אחזור הביתה?! הרי לא יהיה לי כח מחר לחזור לשייבה... עלה רעיון, על חדר 'אוצר הספרים' שממול, בו היה אור כל הלילה, וניתן היה לסדר ולהביא לשם ביו"ט את כל הנצרך לסעודתו. הביאו שני כסאות וסעד שם את סעודתו ונשאר שם לכל הלילה, בלי מזרון ובלי כלום...

למחרת בבוקר כשהגיע לשייבה, נבהלתי לראותו חלש כל כך, אך שוב גם אז, בעת ההקפות לאחר סיבוב א' תחילה התיישב עם הס"ת הקטן, ולתומי חשבתי שעתה כבר ילמד משהו 'קל' כמו 'שנים מקרא', אך לפליאתי פתח אח"כ גמרא חולין או שבת, וישב עם הרא"ש במשך כמה שעות, בעומק ועיון! היה זה מראה מבהיל. וגם אחרי שכמה ניגשו אליו באמצע לומר 'א' גוט יו"ט', המשיך מיד בלימודו. זאת ועוד, בשייבה עשו הבחורים 'קידוש', אך הוא החמיר גם אז ולא קידש ולא אכל עד השעה שתיים בצהרים...

הפלא בעיני היה, כיצד עם כל חולשתו העצומה, ואחרי סדר יום שכזה, קיבל רבינו כזו 'חיות', ופניו האדימו, ועד שאכן גם השנה עשה בעצמו 'הגבהה'...

מוסיף תלמידו הרה"ג ישראל יהודה ווינר שליט"א להעיד: אספר מה שראו עיני בשמחת תורה תשע"ח, רבנו לא חש בטוב, וכפי הנראה לא ישן טוב בלילה, ובחזרת קריאת התורה שעולין כל הציבור, היה נרדם, ובכל פעם ופעם שהגיע העולה לסיום הברכה רבנו היה מתעורר משנתו ועונה אמן, וכך חזר המעשה בכל קריאת התורה...

נעילת החג

במוצאי יו"ט היו עולים לביתו ומשוררים בצוותא כמה ניגונים. ולקראת הסוף היו רוקדים ושרים: 'תחזינה עינינו', 'לשנה הבאה', והיה חוזר ומדגיש כמה פעמים בקול 'בירושלים', וכוונתו שלא להוסיף 'הבנויה', כי אין זה נכון, ובא מבחוץ שכאילו יש לנו כבר ירושלים רח"ל...

וכשהיו מסיימים, בירך את כל הציבור ואמר: ברכה מרובה לכולכם שנת גאולה וישועה, ויחזור לתלמודו...

אחד התלמידים מתאר נעילת החג של שנה אחת שחוקקה בליבו: היה בהתרוממות גדולה ושר עם הציבור 'צמאה לך נפשי', ושר לבדו ברגש גדול ואחריו כל הציבור. אח"כ שר "מים רבים לא יוכלו לכבות", ואז התחיל לבד לשיר 'ידיד נפש' בהשתפכות רגשי קודש בעוז אהבתו ליוצרו ב"ה בניגון שלו, והיה הציבור בשקט כל הניגון, וכשהגיע ל'נפשי חולת אהבתך' חזר על זה כמה פעמים ברגש.

עמל ושמחת התורה ברציפות

לסיום יריעה זו, לפנינו מעשה נורא שהתרחש עם תלמידו הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א בימי בחרותו.

רבנו הגדול זיע"א חפץ לחנך את תלמידו, ולתת לו מושגים בעמל התורה עד היכן הדברים מגיעים.

לפני שמחת תורה, דיבר עימו בארוכה והסביר לו בפשטות שלא יעלה על הדעת ללכת לישון בליל שמחת תורה, הלא שמיני עצרת הוא תכלית המועדים כולם, ובוודאי שיש לעמול בתורה כל הלילה ולא לחשוב על שינה.

כך עשה, לאחר עבודת ליל שמחת תורה, הריקודים במשך שעות ארוכות, שהם לבדם סוחטים את הכוחות כליל, ומזקיקים כל אדם מן השורה לשינה הגונה, החל רבנו ללמוד עימו ברציפות כל הלילה בעמל התורה וביגיעה רבה. עמוד השחר עלה, אתא יום, ומי יעלה על הדעת לחשוב על כל ענין אחר חוץ מעמל התורה...

זמן תפילה הגיע, התלמיד סחוט כליל משמחת ההקפות בלילה ועמל התורה שביום, אך עתה מתחילה עבודת תפילת השחר, ריקודי ההקפות הארוכים, כשרבנו אינו מרפה מריקודים, ומזרז את כולם לרקוד ולשמוח בכל עוז עם התורה הקדושה.

שמחת תורה, מן הבוקר עד לני השקיעה ריקודים רצופים בלי סוף, עד שנסתיים החג. התלמיד היה עייף כליל, מוחו חדל מלחשוב ומלפעול מרוב עייפות. רק ציפה לסיום נעילת החג ומיד יפול אין אונים על המיטה. נעילת החג מסתיימת, כולם עוברים לפני רבנו להתברך, ורבנו מרמז לתלמידו העייף להשאר עימו.

כשנשארו שניהם לבדם... אמר לו רבנו: לאחר חג כזה מרומם הולכים לישון!! הלא עתה יש להתיישב ללמוד ולעמול בתורה כמה שעות...

התלמיד התיישב ליד רבנו ללמוד, לנצל את השפעת החג הגדול ולהשקיע את הכל בתורה. למעשה ישב ליד רבנו, אך כבר לא ראה ולא שמע ולא קלט מאומה מרוב עייפות... רבנו זיע"א לא הירפה לרגע, שש ושמוח בעמלה של תורה בעומק העיון עם כל החושים.

רק לקראת שלש לפנות בוקר, יצא עם התלמיד לטייל מעט ופייסו בדברים, ושלחו להחליף כוחות.

כך קיבלתי ולמדתי מושגים בעמל התורה ושמחת התורה - מסיים התלמיד לתאר.

לעילוי נשמת

הרה"צ רבי **יוסף שמואל שמעלקא** ב"ר יהודה לייב **עהרליך-הולנדר**

אב"ד היגליץ וברדויב

וזוגתו מרת **חיה רבקה** ב"ר נפתלי צבי לבית הלבדשטאם הי"ד

וילדיהם: חנה, חיים משה, ישראל מנדל, גיטל, שרה, אטה, יהודה לייב, פסיה, הי"ד

אשר נעקד"ש יום א' דסוכות תש"ה

ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח **אברהם מרדכי** ב"ר יצחק מאיר **בריקמן** הי"ד

וזוגתו מרת **שרה** ב"ר משה שמואל לובלסקי הי"ד

וילדיהם: זאב, משה שמואל, יעקב יוסף, ליבה, חיים יואל, צבי חנוך, הי"ד

אשר נעקד"ש י"א וי"ד אלול תש"ד

ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת **טויבא איטא** ב"ר **אשר** ע"ה

נלב"ע שבת חור"מ סוכות כ' תשרי תשנ"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

רשפי אש לשעה ולדורות

מאמרי השעה - משאות שיחות מכתבים ומאמרים

על משמר התורה והיהדות

שנשא רבינו אור העולם מרן ראש הישיבה

הגאון רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל

הפצה ראשית - קולמוס

ניתן להשיג בחנויות הספרים - בדוכנים בבתי הכנסת בירושלים ובית שמש
ובנקודות המכירה במקומות הבאים

ירושלים

רמות ג' ויינר - גרינברג 3 כניסה א

רמות פולין אונא רמות פולין 24-61

רמות א - מנדלסון הרואה 19 (3)

נוה יעקב הירש פני"ל 44-16

בית וגן ארלנגר - ברזיאר 3

רוממה בוסו פ"ת 35 (אהל יהושע)

אנולה - קנפלמכר, רחוב מלאכי 17

סנהדריה מורחבת - וולף מורחבת 114

שערי חסד - ישיבת מעלות התורה

גבעתי שאל - ועקנין - קהתי 22

בית שמש

כהן נחל לכיש 34 ד"ב

נובק נחל מיכה 3 ק"ב

כהן יונה בן אמיחי 14

בריקמן - בן קסמא 13

פנט חגי הנביא 7 ק"ד

וולפא הרב מברסקי 18

חדרה

משפ' בירנבוים - ובישיבת חדרה

אלעד

מנדלבוים הלל 32 ק"ב

רוט רמב"ם 19

ביתר

פריזנט דרכי איש 3 גבעה B

תפרח

אריאל רמב"ם 30 סמוך לקרית הישיבה

אופקים

המבורגר החיד"א 1610

נתיבות

ברויער חזני - 1137

בני ברק

ארלנגר דסלר 23

ציטרנבוים - הרב שך 3

מילצקי קהילות יעקב 26 - אישי ישראל

קרויזר גיבורי ישראל 7

שאג - חיד"א 9 - ביהכנ"ס מנחת שלמה

רוקמיל - הראשונים 8 - אהל משה

צייטלין אפשטיין 10 (איזור העיריה)

קרית הרצוג - אידלמן הצבי 15

מודיעין עילית

פיש ח"ח 11

יזווק אבני נזר 28 ק"א

ורשנר אבני נזר 8 ק"ב

שולזינגר נתיבות המשפט 15 ק"ג

גוטליב מרומי שדה 16 ק"כ

סובל קצות החושן 6 ק"ג

דינר מסילת יוסף 7 ק"ב

לוי מסילת יוסף 19 ק"א?

פריימן חזון דוד 5 ק"ב

הכט עיון התלמוד 6 ק"א

שפר חזון איש 23 ק"ב

ברכפלד

קופשיץ רבי עקיבא 1 ק"ג

כהנא רבי עקיבא 30 ק"ב

מלריך רשבי 43 ק"א

נאות הפסגה

סובול הריב"א 5

וינר הריטב"א 24

אשדוד

שטרנפלד - הורקנוס 23

בן אבו - עוזיהו 9

חובה בכל בית

630
עמודים!

למחרת יום הכיפורים תשע"ח

ממשיכים בדרך...

הרב אויערבאך שמואל
אבן שפרוט 003 ירושלים

ע"ש רשכבה"ג מרן
הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

1800-230-240

ת.ד. 22 בני ברק | בהפקדה בנק לאומי מ.ח. 4747885 סניף 856
ניתן לתרום בבתי הכנסיות במוקדי נדרים פלוס \ קשר קהילות

[illegible]